

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta ekonomicko-správní

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Stela Šaravcová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Hospodářská kriminalita v jednotlivých obdobích veřejné správy
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Stela Šaravcová**
Osobní číslo: **E18130**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Téma práce: **Hospodářská kriminalita v jednotlivých obdobích veřejné správy**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je analyzovat, zda dochází ke změnám v hospodářské kriminalitě v různých obdobích vývoje veřejné správy. Práce bude obsahovat komparativní analýzu hospodářské kriminality v jednotlivých obdobích.

Osnova:

- Analýza historických období a typů veřejné správy.
- Analýza dalších faktorů ovlivňujících kriminalitu.
- Komparativní analýza režimů správy a vývoje kriminality.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-83-3.
FRYŠTÁK, Marek. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo. ISBN 978-80-87134-34-4.
HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-86-3.
SCHELLE, Karel. *Dějiny veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-374-7.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Robert Baťa, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Práci s názvem Hospodářská kriminalita v jednotlivých obdobích veřejné správy jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26. 4. 2021

Stela Šaravcová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Zde bych ráda poděkovala Ing. Robertu Baťovi, Ph.D. za cenné připomínky a rady, které napomohly k vytvoření této práce. Dále pak svojí rodině, která mě po celou dobu studia podporovala a při psaní mé bakalářské práce obzvlášť.

ANOTACE

Práce je zaměřena na vývoj veřejné správy a vývoj hospodářské kriminality od roku 1948 do roku 2003. V bakalářské práci jsou analyzována jednotlivá období veřejné správy. Dále vyhodnocena data policejních statistik hospodářské kriminality. Na základě provedených analýz je v závěru zhodnocen vliv veřejné správy na vývoji hospodářské kriminality.

KLÍČOVÁ SLOVA

Veřejná správa, státní správa, samospráva, komunismus, hospodářská kriminalita, trestní zákoník

TITLE

Economic crime in individual periods of public administration

ANNOTATION

The thesis deals with development of public administration and development of economic crime from 1948 to 2003. The Bachelor's thesis analyses individual periods of public administration and evaluates data from police records regarding economic crime. Based on carried out analysis, the conclusion evaluates the influence of public administration on development of economic crime.

KEYWORDS

Public administration, government, self-government, communism, economic crime, criminal code

OBSAH

ÚVOD.....	11
1. Hospodářská kriminalita.....	12
1.1. Rysy hospodářské kriminality.....	13
1.2. Právní úprava hospodářské kriminality.....	13
2. Veřejná správa.....	17
2.1. Státní správa.....	18
2.2. Samospráva.....	19
3. Použité metody.....	22
4. Období v letech 1948–1960.....	22
4.1. Veřejná správa v letech 1948–1960.....	22
4.2. Hospodářská kriminalita v letech 1948–1960.....	24
5. Období v letech 1960–1967.....	25
5.1. Veřejná správa v letech 1960–1967.....	25
5.2. Hospodářská kriminalita v letech 1960–1967.....	27
6. Období v letech 1967–1989.....	28
6.1. Veřejná správa v letech 1967–1989.....	28
6.2. Hospodářská kriminalita v letech 1967–1989.....	31
7. Období v letech 1989–1993.....	33
7.1. Veřejná správa v letech 1989–1993.....	33
7.2. Hospodářská kriminalita v letech 1989–1993.....	34
8. Období v letech 1993–2003.....	36
8.1. Veřejná správa v letech 1993–2003.....	36
8.2. Hospodářská kriminalita v období 1993–2003.....	38
9. Shrnutí jednotlivých období veřejné správy a hospodářské kriminality.....	40
9.1. Charakteristika období dle daných indikátorů.....	40
9.1.1. První období (1948–1960).....	40
9.1.2. Druhé období (1960–1967).....	40
9.1.3. Třetí období (1976–1989).....	40
9.1.4. Čtvrté období (1989–1993).....	41
9.1.5. Páté období (1993–2003).....	41
9.2. Analýza hospodářské kriminality.....	42
9.3. Analýza dalších faktorů ovlivňující hospodářskou kriminalitu.....	45
ZÁVĚR.....	47

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Schéma veřejné správy.....	18
Obrázek 2: Rozložení hranic krajů v roce 1960 (Krajský úřad kraje Vysočina, 2002).....	26
Obrázek 3: Hospodářská a celková kriminalita v ČSR v letech 1974–1989.....	31
Obrázek 4: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1974–1989 v ČSR.	32
Obrázek 5: Hospodářská kriminalita v ČSR za období 1974–1989.....	32
Obrázek 6: Hospodářská a celková kriminalita na území Česka v letech 1989–1993.....	34
Obrázek 7: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1989–1993 na území Česka.....	35
Obrázek 8: Hospodářská kriminalita na území Česka v letech 1989–1993.....	35
Obrázek 9: Hospodářská a celková kriminalita v ČR v letech 1993–2003.....	38
Obrázek 10: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1993–2003 v ČR.	38
Obrázek 11: Hospodářská kriminalita v ČR v letech 1993–2003.....	39
Obrázek 12: Vývoj celkové, hospodářské a majetkové kriminality.....	42
Obrázek 13: Způsobené škody v tisících Kčs/ Kč.....	43
Obrázek 14: Objasněnost celkové, hospodářské a majetkové kriminality.....	44
Obrázek 15: Vývoj hospodářské kriminality.....	44

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR – Česká republika

ČSSR – Československá socialistická republika

KSČ – Komunistická strana Československa

ÚSS – ústřední státní správa

TSK – takticko-statistická klasifikace

ÚVOD

Veřejná správa je součástí života občanů již po celá staletí. Tvoří významnou část státního mechanismu a má na životech občanů značný vliv, ačkoliv si to mnozí neuvědomují. Prochází neustálým vývojem, který mimo jiné závisí na aktuální politické situaci. Veřejná správa má interdisciplinární charakter, je předmětem zkoumání mnoha vědních disciplín.

Hospodářská kriminalita je naproti tomu pojmem relativně mladým, první zmínky o trestné činnosti v oblasti ekonomiky pocházejí až z konce 19. století. V československé legislativě se pojem hospodářská kriminalita objevil v polovině 20. století. Za dobu své existence prošla vývojem a značně se rozšířila škála trestných činů, jež lze pod hospodářskou kriminalitu zařadit. Stala se v posledních letech velice diskutovanou oblastí kriminality. Je charakteristická svou latentností a značným ekonomickým a společenským dopadem. K odhalování této oblasti kriminality je stále více zapotřebí inovace znalostí a speciální odbornost příslušných orgánů. Hospodářskou kriminalitu ovlivňuje spousta faktorů, otázkou pro tuto bakalářskou práci je, zda má na hospodářské kriminalitě vliv právě veřejná správa a její vývoj. **Cílem práce je analyzovat, zda dochází ke změnám hospodářské kriminality v různých obdobích veřejné správy a zda má na případné změny veřejná správa vliv.**

1. Hospodářská kriminalita

S pojmem hospodářská kriminalita, finanční kriminalita, nebo ekonomická kriminalita se člověk setkává téměř denně. Často ale dochází k nesprávnému pochopení těchto pojmů. Proto je nutné si hned ze začátku problematiku přiblížit a definovat.

Pojem finanční kriminalita je používán v případě trestního jednání zaměřeného proti fungování finančních institucí, jedná se tedy o trestnou činnost páchanou ve finančním sektoru. Pojem ekonomická kriminalita je používán v zahraničí, ale jeho význam i obsah je shodný s pojmem používaným v České republice: hospodářská kriminalita.

Hospodářskou kriminalitu lze definovat z hlediska trestněprávního, kriminalistického a kriminologického. Definice, vycházející z trestněprávního pojetí, pochází od O. Novotného a ve své knize ji zmiňuje M. Fryšták (2007, s. 7-8):

- Hospodářskou kriminalitou je kriminalita zaměřená proti hospodářskému řádu a jeho fungování, při které dochází ke zneužívání hospodářských nástrojů.
- Hospodářskou kriminalitou je veškerá kriminalita pachatelů činných v hospodářském životě společnosti.
- Hospodářskou kriminalitou je veškerá kriminalita vyskytující se v oblasti ekonomiky a spadají sem nejen trestné činy uvedené v hlavě druhé zvláštní části trestního zákona, ale i vybrané trestné činy hlavy deváté tohoto zákona, pokud se realizují v ekonomice.

Je nutné zde upozornit na neaktuálnost třetí části této definice, a to v důsledku změny trestního zákoníku, ke které došlo v roce 2009. O tom budou pojednávat další kapitoly.

Kriminalistické pojetí zahrnuje do hospodářské kriminality zejména takové činy, které mají za důsledek značné škody nebo ohrožují hospodářský pořádek. Jejich společným znakem je zneužití důvěry, která je nezbytná pro správně fungující trh a fungování hospodářského života společnosti. Mezi takové činy lze zařadit:

- Delikty páchané vlastními zaměstnanci proti hospodářským zájmům svého zaměstnavatele např. zpronevěry, krádeže v podniku apod.,
- delikty páchané proti hospodářským zájmům jiných hospodářských subjektů nebo proti zájmům státu nebo veřejných institucí např. úvěrové podvody, nekalá soutěž, lichva apod. (Konrád, 1996, s. 60-61).

Posledním hlediskem na nahlížení hospodářské kriminality je hledisko kriminologické. S kriminologickým hlediskem se pojí termín tzv. „bílé límečky“. Hospodářská kriminalita jako jednání „bílých límečků“ (white collar crime), vychází z definice E. H. Sutherlanda, kterou poprvé zmínil v roce 1939 ve svém projevu a následně vyšla v únoru 1940 v časopise *American Sociological Review* (1940, s. 1). Spočívá v páchání trestné činnosti vysoce postavených podnikatelů, kteří využívají své důvěryhodnosti, pravomocí a postavení k páchání hospodářské trestné činnosti v rámci svého povolání. Také se vyskytuje označení „zločinci z nad světí“. Naproti tomu stojí kriminalita tzv. „modrých límečků“ (blue collar crime), kterou mají na svědomí „zločinci z podsvětí“.

1.1. Rysy hospodářské kriminality

Hospodářská kriminalita má vysoký sociální a ekonomický dopad na vnitřní stabilitu státu. Jejím hlavním charakteristickým rysem je latentnost, tzn. jedná se o kriminalitu skrytou, s tím také souvisí její trvale nízká objasněnost. Příčina latentnosti hospodářské kriminality může podle M. Fryštáka (2007, s. 181) spočívat zejména v nízké kriminální citlivosti společnosti. Často totiž dochází k tomu, že protiprávní jednání pachatelů hospodářské kriminality je společností, namísto odsuzování, obdivováno, například v případě šikovných úprav daňových odvodů. Zde je vidět negativní dopad na společnost.

Na stejném příkladu lze snadno zviditelnit i dopad ekonomický, který ve výsledku postihne každého z nás. Při šizení daňových povinností má pachatel pocit, že poškozují pouze stát, většinou ale v důsledku toho dochází k tomu, že tyto finanční prostředky státu chybí a o to méně pak funguje proces přerozdělování zpět k občanům (například sociální dávky, starobní nebo jiné důchody a další) a poškozena je v tom případě celá společnost. (Fryšták, 2007, s. 181)

1.2. Právní úprava hospodářské kriminality

Hospodářská kriminalita i její právní úprava se v průběhu let vyvíjela a měnila. Vzhledem k náplni této práce je vhodné uvést, v jaké podobě zde hospodářská kriminalita figurovala a jak byla právem ukotvena v průběhu druhé poloviny 20. století až do dnešní doby.

1.2.1. Hospodářská kriminalita v letech 1950–1962

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byl ponechán trestní zákon z dob Rakouska-Uherska, který s hospodářskou kriminalitou jako takovou nepracoval a není tedy v rámci této práce nutné ho rozebírat. Ke změnám došlo v roce 1950, to už byl v Československé republice komunistický režim, který úzce souvisel s budováním socialismu,

převážně řízenou ekonomikou a centrálně plánovaným hospodářstvím. Těmto aspektům byl přizpůsoben nově vzniklý zákon č. 86/1950 Sb. Trestní zákon.

Trestní zákon nabral strukturu, podobnou trestnímu zákoníku, který je účinný v současné době. Obsahoval tři části: obecnou část, zvláštní část a přechodná a závěrečná ustanovení. Obecná část vymezovala například vznik a zánik trestní odpovědnosti, stanovovala působnost, ukládání trestů a další. Zvláštní část pak upravovala a rozdělovala do jednotlivých hlav konkrétní trestné činy.

Tento trestní zákon již s hospodářskou trestnou činností pracoval, hospodářské trestné činy byly v tomto zákoně definovány a samostatně upraveny v hlavě II. zvláštní části. Hospodářské trestné činy trestní zákon upravoval do 4 oddílů (Zákon č. 86/1950 Sb.):

- Trestné činy proti hospodářské soustavě,
- trestné činy proti jednotnému hospodářskému plánu,
- trestné činy proti měně,
- trestné činy daňové a porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou.¹

Tato právní úprava působila v Československé republice 12 let, poté, vzhledem k postupnému budování socialismu, bylo nutné odpovídajícím způsobem upravit trestní zákon.

1.2.2. Hospodářská kriminalita v letech 1962–2009

S novým názvem státu a s novou Ústavou došlo v Československé socialistické republice také ke schválení nového trestního zákona č. 140/1961 Sb., ten nabyl na účinnosti 1. ledna 1962 a vystřídal tak předešlý trestní zákon z roku 1950. Hospodářské trestné činy sice zůstaly v druhé hlavě zvláštní části zákona, ale prošly úpravou a byly rozděleny do pěti oddílů (Zákon č. 140/1961 Sb.):

- Trestné činy proti hospodářské soustavě (§ 116 – § 124)
- Trestné činy proti hospodářské kázi (§ 125 – § 131)
- Trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví (§ 132 – § 139)
- Trestné činy proti měně a trestné činy daňové (§ 140 – § 148)

¹ Seznam konkrétních trestných činů je uveden v příloze A.

- Trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a autorskému právu (§ 149 – § 152)²

Ačkoliv tento zákon platil až do roku 2009, došlo v něm po listopadové revoluci v roce 1989 k rozsáhlým změnám. Změny se dotkly jak obecné, tak zvláštní části trestního zákona, postihly tedy i hospodářskou kriminalitu.

Z důvodu pádu totalitního komunistického režimu došlo k úplnému vypuštění třetího oddílu hlavy III. (Trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví). Došlo také ke vzniku skutkových podstat nových hospodářských trestných činů. Některé trestné činy byly pouze pozměněny, jinak zformulovány nebo doplněny.

1.2.3. Hospodářská kriminalita po roce 2009

I přesto, že v předešlém trestním zákoně č. 140/1961 Sb. došlo ke spoustě novelám, které eliminovaly pozůstatky z dob komunistického režimu, bylo třeba vytvořit a sepsat nový trestní zákon. Jeho návrh byl připraven k závěrečné fázi před pojednáním v Poslanecké sněmovně v roce 2004, jeho finální verze byla však uvedena v platnost až v roce 2009, účinnosti nabyl 1. 1. 2010 pod číslem 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

Zvláštní část nového trestního zákoníku má třináct hlav. Hospodářské trestné činy zaujaly své místo v hlavě VI. zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník a jsou rozděleny do čtyř následujících dílů (Zákon č. 40/2009 Sb.):

- Díl 1 – Trestné činy proti měně a platebním prostředkům (§ 233 – § 239)
- Díl 2 – Trestné činy daňové, poplatkové a devizové (§ 240 – § 247)
- Díl 3 – Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou (§ 248 – § 267)
- Díl 4 – Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu (§ 268 – § 271)

Podstatnou část VI. hlavy Trestního zákoníku zaujmulý trestné činy uvedené ve 3. dílu, které souvisejí s transformací ekonomiky z centrálně plánované na ekonomiku tržní, ke které došlo v letech po Sametové revoluci.

² Seznam konkrétních trestných činů je uveden v příloze B.

V této kapitole bylo shrnuto právní ukotvení hospodářské kriminality, nelze však spoléhat pouze na to, neboť, jak bylo zmíněné hned v první kapitole, do hospodářské kriminality jsou často řazené i některé trestné činy majtkové. K tvorbě policejních statistik byla stanovena základní jednotka, která se nazývá takticko-statistická kvalifikace, jedná se o detailnější a stálejší rozlišení, které nezávisí na kvalifikaci podle trestního zákoníku. Hospodářská kriminalita spadá dle takticko-statistické klasifikace pod rozmezí 800–899³ (Policejní statistika, 2021).

³ Seznam konkrétních činů hospodářské kriminality dle TSK je uveden v příloze D.

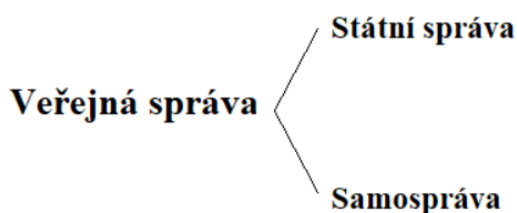
2. Veřejná správa

Veřejná správa je jednou z nejdůležitějších součástí státního mechanismu. Je tedy takovým subsystémem státu, který se stále vyvíjí také v závislosti na politické situaci v zemi. Veřejnou správu lze také chápat jako výkonnou složku státní moci. Její kořeny sahají až do římského práva. Veřejná správa má celou řadu definic, například P. Káňa (2004, s. 11) ve své knize uvádí definici následující: „Veřejná správa je správa lidské společnosti zorganizované ve stát se státním zřízením.“

Na veřejnou správu lze nahlížet v různých významech, to zmiňuje S. Nunvářová (2006, s. 71), veřejná správa ve funkčním smyslu je chápána jako činnost, která se zaměřuje především na zabezpečování veřejných cílů. Dalším významem může být veřejná správa ve smyslu institucionálním, jejíž podstatou je soustava institucí, které prosazují veřejnou moc.

Poslední definici, která je zde v souvislosti s veřejnou správou zmíněná, uvedl P. Volek (2005, s. 19), ten veřejnou správu charakterizuje následovně: „Veřejná správa je všeobecně chápána jako souhrn procesů řízených, regulovaných a zabezpečovaných státem a jeho institucemi zaměřenými na správu a řízení veřejných záležitostí. Tyto instituce jednají ve veřejném zájmu, který může být definován jako souhrn všeho, co se týká jednotlivého občana a jeho postavení a role ve společnosti.“

Z výše uvedeného lze tedy veřejnou správu shrnout jako činnost, kterou zabezpečuje především stát, je realizována ve veřejném zájmu, financována z veřejných prostředků a podléhá veřejné kontrole. Charakteristickým rysem pro veřejnou správu v demokratické společnosti by mělo být dělení na státní správu a samosprávu. Z hlediska historie tomu tak vždycky nebylo a existovala veřejná správa bez samosprávy, ačkoliv stát byl považován za demokratický. Proto je vhodné uvést, že rozdělení veřejné správy na státní správu a samosprávu je charakteristické zejména pro moderní demokracii.

Obrázek 1: Schéma veřejné správy.⁴

2.1. Státní správa

Státní moc má tři základní pilíře, jsou jimi moc zákonodárná, moc výkonná a moc soudní. Státní správa spadá pod moc výkonnou, je vykonávaná orgány, které k tomu jsou zákonem určeny. Při své činnosti, která je tedy především výkonná a nařizovací, ale také zákonodárná a kontrolní, mohou využívat různých mocenských nástrojů. Na státní správu lze nahlížet ve dvou různých významech, jedním je státní správa jako soustava orgánů a druhým je samostatný druh činnosti státu (Nunvářová, 2006, s. 78).

Státní správu uskutečňují především ústřední orgány státní správy. Ústřední státní orgány mají celostátní působnost a tvoří nejvyšší úroveň veřejné správy. Jako ústřední orgány státní správy jsou v České republice považovány: Prezident České republiky, vláda, ministerstva a jiné ústřední správní úřady. Prezident musí většinou v rámci státní správy spolupracovat s předsedou vlády nebo příslušným ministerstvem, zásadnější postavení má v rámci státní správy vláda. Vláda, jakožto nejvyšší orgán výkonné moci, má rozhodující pozici při realizaci veřejné politiky a koordinaci veřejné správy. Ústředními orgány státní správy jsou ministerstva, kterých je v České republice 14, každé z ministerstev je specializované na určitou problematiku, které se v rámci své působnosti věnují. Svá stanoviska a odpovědi na stěžejní otázky předkládají vládě ČR. V čele každého ministerstva stojí člen vlády.

Mezi jiné ústřední správní úřady, které vykonávají státní správu, se řadí například: Český statistický úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a další. Tyto úřady jsou od vlády odlišeny především svou věcnou působností, jsou oproti vládě specializovanější a zúžená.

⁴ Vlastní zpracování.

Dalšími orgány vykonávajícími státní správu jsou správní úřady s celostátní územní působností. Tyto úřady jsou charakteristické tím, že jsou podřízené ústředním orgánům, jsou po celém území České republiky, mají vlastní působnost a pravomoci. Jsou tvořeny především pro zefektivnění a přiblížení služeb občanům. Jedná se například o finanční úřady, úřady práce, katastrální úřady apod. Úřady jsou podřízené jednotlivým ministerstvům. Například finanční úřad je podřízen ministerstvu financí.

Státní správu také vykonávají samosprávné orgány v rámci přenesené působnosti, to bude zmíněno níže. Způsob výkonu státní správy lze dělit na centralizovanou státní správu a decentralizovanou státní správu.

2.1.1. Centralizovaná státní správa

Centralizovaná státní správa spočívá zejména v soustředění moci u jednoho subjektu, jedná se o státní správu vykonávanou ústředními orgány. V rámci centralizované státní správy se rozlišuje správa vykonávaná koncentrovanými orgány a dekoncentrovanými orgány. Koncentrované orgány vykonávají svou agendu na celém území státu, může se jednat například o Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Naproti tomu dekoncentrované orgány jsou podřízené konkrétnímu ústřednímu orgánu a jsou na něm plně finančně i funkčně závislé. Této formě dekoncentrace se říká dekoncentrace vertikální a lze si jej představit následovně: ústředním orgánem, který je centrem pro dekoncentrovaný orgán je například Ministerstvo zdravotnictví a jeho vertikálně dekoncentrovanými orgány jsou jednotlivé krajské hygienické stanice. Vedle toho je dekoncentrace horizontální, kdy je pouze část agendy a působnosti převedena na nově vzniklý státní orgán, který stojí na stejné úrovni tomu původnímu. (Koudelka, 2007, s. 17).

2.1.2. Decentralizovaná státní správa

Stát v případě decentralizované státní správy přenechává část výkonu státní správy veřejnoprávním korporacím (samosprávě).

2.2. Samospráva

Samospráva se dělí na samosprávu územní (spjata s určitým územím) a zájmovou (spjata s určitou lidskou činností). Samospráva je významnou součástí demokratické společnosti a je také součástí veřejné moci. Díky samosprávě dochází ve státě k dělbě moci, tím se zabraňuje zneužívání soustředěné moci na nejvyšší úrovni, není tedy atraktivní pro jakýkoliv centralistický režim.

Hlavním přínosem samosprávy je blízkost k občanům, její možná kontrola občany a také že je vykonávána nepřímo prostřednictvím jimi volených orgánů (Nunvářová, 2006, s. 88). Samospráva téměř nerozhoduje o právech a povinnostech fyzických a právnických osob, jedná se o organizaci, která poskytuje služby veřejnosti, jež spadají do sféry jejího vlivu. Základní celek územní samosprávy je obec, v rámci vyšších samosprávních celků se jedná o kraj.

Jedná se o výkon veřejné správy jinými orgány než státem. Jsou to především veřejnoprávní korporace, které jednájí na vlastní odpovědnost a za použití vlastních prostředků. V České republice se setkáme se smíšeným modelem místní správy. Smíšený model vychází ze systému německého a je charakteristický tím, že se na obecní úrovni vykonává jednak samospráva, ale také v jistém rozsahu i místní státní správa. S tím souvisí pojmy samostatná a přenesená působnost (Nunvářová, 2006, s. 88).

2.2.1. Samostatná působnost

„Do samostatné působnosti obce patří záležitosti, které jsou v zájmu občanů obce. Samostatná působnost obcí je uvedena v zákonech příkladným výčtem.“ (Volek, 2005, s. 64)

Nelze tedy v zákoně uvést veškeré činnosti, které můžou samosprávní celky v rámci samostatné působnosti vykonávat. Samostatná působnost může zahrnovat například: hospodaření obce, správu majetku, poskytování, či přijímání půjček, územní rozvoj, zajišťování informací, zajišťování kulturního rozvoje, vydávání obecně závazných vyhlášek, zřizování místní policie apod.

Při vykonávání činností v rámci samostatné působnosti (v mezích stanovených zákonem), nejsou samosprávné orgány závislé na vyšších orgánech, lze říct, že samostatná působnost představuje decentralizovaný výkon správy. Samosprávné celky jednájí vlastním jménem (Volek, 2005, s. 64).

2.2.2. Přenesená působnost

V rámci přenesené působnosti vykonávají samosprávní orgány v jisté míře státní správu. Při výkonu státní správy se musí obce, či jiné samosprávní celky, řídit právním řádem, ale i směrnicemi ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy a také usneseními vlády. Jednájí jménem státu, za jejich jednání nese odpovědnost stát a na výkon těchto činností získává obec prostředky ze státního rozpočtu.

„Výkon přenesené působnosti je nejen právem, ale i povinností obce. Musí být řádně zabezpečen, protože osoby mají právo na fungující veřejnou správu.“
(Koudelka, 2007, s. 149)

Podle toho, jak velkou část státní správy obce vykonávají, lze obce dělit na: obce, obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností. Největší pravomoci mají, a rozsah státní správy vykonávají, obce s rozšířenou působností. Do činností, které spadají do výkonu státní správy v přenesené působnosti, lze zařadit například: vyřizování stavebního povolení, zápis do matriky nebo vydání občanského průkazu.

3. Použité metody

V další části práce je provedena analýza jednotlivých období veřejné správy, ke konkrétním obdobím je uvedena statistika hospodářské a celkové kriminality (pokud jsou dohledatelné) a její stručné shrnutí. Poslední kapitoly práce se zabývají komparativní analýzou. Tato metoda byla zvolena vzhledem k povaze práce a cíle, který byl stanoven. Jednotlivá období veřejné správy jsou shrnuta dle svých hlavních charakteristických rysů. Hospodářská kriminalita je zhodnocena za celé zkoumané období a porovnána. Závěrem práce je pak vyhodnoceno, zda dochází k vlivu veřejné správy na vývoji hospodářské kriminality, případně jaké další faktory hospodářskou kriminalitu ovlivňují.

4. Období v letech 1948–1960

4.1. Veřejná správa v letech 1948–1960

Rok 1948 je v dějinách Československa považován za jeden z velmi výrazných mezníků. Únor 1948 přinesl výrazné změny jak ve veřejné správě, tak v politice i v celkovém hospodářství. Událostí, která tyto změny zapříčinila, bylo pověření Klementa Gottwalda sestavením nové vlády. Vláda Klementa Gottwalda byla první komunistickou vládou v Československé republice. Komunistická strana Československa začala nabírat na síle již před nástupem k moci v Československu, a to od roku 1945, kdy se snažila infiltrovat své lidi, příslušníky KSČ, na různé pozice v rámci státního aparátu. K převzetí moci komunisty došlo 25. února 1948, byl proto únor 1948 nazýván jako Vítězný únor.

V roce 1948 vznikla také nová ústava, která formálně vycházela z předpokladů parlamentní demokracie, realita fungování tomu však neodpovídala. Nejvyšším orgánem moci vládní a výkonné byla ustanovena vláda, která byla odpovědná Národnímu shromáždění. Národní shromáždění a jeho pravomoci byly taktéž stanoveny ústavou z května 1948. Jednalo se o nejvyšší orgán moci zákonodárné o jedné sněmovně, přičemž mělo 300 členů neboli poslanců, kteří byli voleni na období 6 let (Zákon č. 150/1948 Sb.). Státní moc na úrovni krajské, okresní a obecní vykonávaly národní výbory. Národní výbory byly definovány jako místní orgány státní moci pracujících lidu a nejširší organizace pracujících. Byl jim svěřen výkon státní správy ve všech oblastech, byly podřízené vládě a při neplnění svých úkolů mohly být vládou také rozpuštěny. Ústava nepočítala se vznikem územní samosprávy na žádné úrovni. Ačkoliv byl stanoven obecný princip účelné decentralizace veřejné správy, praxe nasvědčovala spíše podmínkám směřujícím ke značné centralizaci, územní celky a národní výbory byly hospodářsky i finančně závislé na ústředních orgánech.

Zrušena byla i zájmová samospráva, kterou vykonávaly profesní komory (Mates a Matula, 1999, s. 29).

Od roku 1949 byly na území Československa zřízeny kraje (namísto původních zemí), které se dále členily na okresy a ty se členily na obce. Došlo ke vzniku národních výborů na krajské, okresní a místní úrovni, jednalo se o Krajské národní výbory, Okresní národní výbory a Místní národní výbory. Výjimku tvořily národní výbory měst Prahy a Bratislavy, které byly označovány za Ústřední národní výbory. Národní výbory měly své orgány, těmi byly plenární zasedání, rada, předseda, referenti a komise. Mezi jednotlivými výbory fungoval princip hierarchické podřízenosti, v praxi tedy docházelo k tomu, že národní výbory nižších stupňů nemohly samostatně působit, protože byla jejich činnost řízena vyššími stupni a ministerstvy (Mates a Matula, 1999, s. 31).

K decentralizaci moci tedy v praxi nedocházelo, protože národní výbory vykonávaly státní správu i samosprávu, aniž by to bylo vnitřně diferencováno, to znamená, že podřízenost vyšším stupňům národních výborů a současně i vládě platila jak v rámci státní správy, tak samosprávy. Lidé také začali ztrácet zájem o komunální záležitosti, hlavním důvodem bylo, že se reálně nemohli na těchto záležitostech podílet, rozhodovat o nich, ani je kontrolovat. Ačkoliv kontrola lidem i podílení lidu na veřejné správě bylo v ústavě doslovně uvedeno a to následovně: „Svrchovaný lid vykonává státní moc zastupitelskými sbory, které jsou lidem voleny, lidem kontrolovány a lidu odpovědny.“ (Lacina, 2005, s. 56).

Ani volbami lidé nic nezmohli, první volby do národních výborů se konaly v roce 1954, kdy probíhaly na stejném principu jako volby v roce 1948 do Národního shromáždění – voliči dostali pouze jednu kandidátku Národní fronty (Lacina, 2005, s. 62). Národní fronta vznikla v Československé republice již před nástupem komunistů k moci, a to díky boji proti společnému nepříteli – fašismu. Po únorovém převratu se stala Národní fronta uskupením politických stran. Politické strany, které byly součástí Národní fronty, plnily společné cíle a záměry KSČ. Nebyly ale s KSČ rovnocennými partnery, nýbrž tvořily spíš doplněk systému, nad kterým měla komunistická strana moc. Žádné jiné politické strany na scéně nefigurovaly, v praxi existovala pouze možnost být politickou stranou, ale součástí Národní fronty (Remeš, Bouška a Ústřední výbor, 1987, s. 67). Stala se tak nástrojem politického systému uplatňovaného komunisty. Z výše uvedeného tedy plyne, že volby, jež jsou základním prvkem demokracie, splněny byly, ale důležitý demokratický základ postrádaly,

jelikož nebylo možné právo volby. Bylo možné pouze kandidátku Národní fronty potvrdit, či nepotvrdit.

V roce 1954 také došlo k některým změnám v rámci organizační struktury i pravomocí národních výborů. Stále fungovaly národní výbory na krajské, okresní a místní úrovni, ústřední národní výbor hlavního města Prahy (který byl na úrovni krajského národního výboru) a ústřední národní výbor města Bratislavy (ten byl na úrovni okresní), vznikly však další dva druhy národních výborů. Novými druhy byly národní výbory městské a obvodní, ty figurovaly v obcích. Nově mohly národní výbory podle zákona vydávat pro svůj obvod, za zákonem stanovených podmínek, nařízení. Také došlo ke zrušení referentů, jakožto orgánu národního výboru. Stále pokračoval a byl posilován centralistický systém řízení (Lacina 2005, s. 61).

4.2. Hospodářská kriminalita v letech 1948–1960

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, trestní zákon z dob Rakouska-Uherska pojem hospodářská kriminalita neznal. Ačkoliv některé jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, které nyní známe jako hospodářské trestné činy, existovaly, nebyly zařazeny v žádné množině, jako tomu je dnes. Tento stav trval do roku 1950, kdy vznikl nový trestní zákon, který už hospodářskou kriminalitu definoval a zařazoval pod tuto množinu jednotlivé skutkové podstaty. Statistiky a konkrétní trestné činy však nejsou k dohledání ani po roce 1950, je tedy nemožné v tomto časovém úseku analyzovat její vývoj.

5. Období v letech 1960–1967

5.1. Veřejná správa v letech 1960–1967

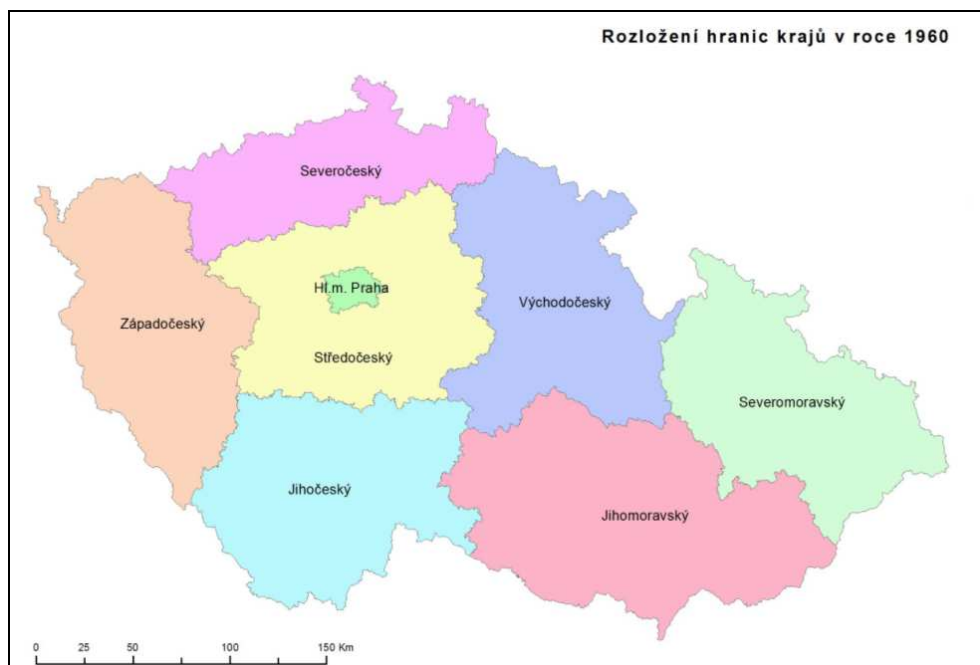
Rok 1960 přinesl spoustu změn, mimo jiné také nový název státu, a to Československá socialistická republika, ten vznikl na základě nové ústavy. Ústava z roku 1960 v úvodní sekci prohlašovala, že socialismus u nás zvítězil a shromažďují se síly pro přechod ke komunistické společnosti (Mates a Matula, 1999, s. 35).

Co si vlastně představit pod pojmem socialismus? V pojetí, v jakém o něm tato práce bude hovořit, vychází z marxisticko-leninského typu, který se projevoval v Československé republice za dob komunistické strany u moci. Socialismus lze v užším slova smyslu chápat jako sociální systém, ten byl Marxem označován za „první a nižší fázi komunismu“ (Šik, 1990, str.15). Socialismus se snažil vytlačit svůj protipól, kterým je kapitalismus. Podle socialistických teorií totiž kapitalismus brání v efektivním rozvoji výrobních sil a nedosahuje takového stupně produktivity práce, jako by tomu bylo u socialismu. Hlavním krokem k potlačení kapitalismu sloužilo nahrazení soukromého vlastnictví vlastnictvím společným, hlavně tedy v případě výrobních prostředků (Šik, 1990, str. 16). Socialismus předával moc dělnické třídě. Stalo se tak poprvé, že dělníci, rolníci a pracující inteligence vstoupili do politického života a sami dostali možnost řídit stát (Kosicyn, 1979, str. 29). Socialismus zaručoval lidem konec hospodářských krizí a nezaměstnanosti, stanovoval také, že vzdělání a kultura je obecným majetkem všech pracujících. „Každému podle svých schopností, každému podle jeho práce!“ tak zní zásada socialismu. Toto ve svém úvodním prohlášení obsahovala ústava z roku 1960, prohlášení bylo ukončeno zásadou komunismu: „Každému podle svých schopností, každému podle jeho potřeb.“ (Zákon č. 100/1960 Sb.).

Nová ústava zapříčinila také spoustu změn, co se veřejné správy týče. Nejzásadnější změnou bylo porušení dělby moci a to ustanovením, které veškerou státní moc delegovalo na Národní shromáždění, Slovenskou národní radu a národní výbory. Byl tímto zaveden princip sjednocené univerzální moci, znamená to, že se již moc nedělila na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Národní shromáždění, které bylo dříve nejvyšším orgánem moci zákonodárné, bylo novou ústavou stanoveno jakožto nejvyšší orgán moci. I z tohoto vyplývá zánik tradiční dělby moci. Národnímu shromáždění byli odpovědní prezident republiky i vláda (Lacina, 2005, s. 63, 64).

Také vzniklo nové územní členění státu, a to na základě zákona o územním členění státu, který byl přijat v roce 1960. Zákon ponechal dělení na kraje, okresy a obce, došlo ale

ke značnému snížení počtu krajů i okresů. Z původních 19 krajů došlo k redukci na krajů 10, v rámci území celého Československa, území Česka bylo rozděleno na 7 krajů a území Slovenska na kraje 3. Také došlo ke snížení počtu okresů a to z 291 na pouhých 108. Nové rozdělení státu bylo spíše nahodilé, ačkoliv byla změna velikostí územních jednotek odůvodňována potřebami rozvoje hospodářství a také záměrem o rozšíření působnosti národních výborů při řízení ekonomiky. Nedbalo se přitom na tradiční vazby uvnitř regionů a potřeby obyvatel a docházelo k oslabování tradičních center, například Pardubic. Po zmíněných zákonech, které byly přijaty v roce 1960, byl sestaven také nový zákon o národních výborech. Ten vznikl v tomtéž roce, organizační struktura a druhy národních výborů se nijak nezměnily, zákon ale značně rozšířil jejich pravomoci. Postavení národních výborů zákon charakterizoval jako demokratický centralismus. Do pravomocí národních výborů byla svěřena správa škol, sociálních institucí, výrobních podniků nebo také péče o veřejný pořádek. Také měly výbory nově pravomoci kontrolovat a upozorňovat na případně nedokonalosti u činnostech, které vykonávaly hospodářské organizace nebo státní orgány. Podřízenost nižších stupňů národních výborů vyšším nadále přetrvávala, byla nově ale upravena vzájemná součinnost a spolupráce, která však nebyla právně vymahatelná. Nově také byla upravena délka volebního období do národních výborů na čtyři roky (Mates a Matula, 1999, s. 33, 34).

Obrázek 2: Rozložení hranic krajů v roce 1960 (Krajský úřad kraje Vysočina, 2002).

Hospodářské organizace, podniky a podnikatelské subjekty byly pod dohledem jednotlivých národních výborů. Největší z těchto subjektů měly na starosti krajské národní

výbory, většina z podniků spadala do kompetencí okresních výborů a nejmenší podnikatelské subjekty, které například zajišťovaly služby na území vesnic, měly na starost místní národní výbory. Ačkoliv byly tímto způsobem stanoveny kompetence jednotlivých stupňů výborů, často docházelo k tomu, že se vyšší stupně národních výborů snažily ovládat podniky spadající do kompetencí nižších stupňů, a to prostřednictvím pravomocí, které nad nižšími národními výbory měly (Lacina, 2005, s. 68). V praxi tedy docházelo k tomu, že například okresní národní výbor ovládal podnikatelský subjekt, který působil v rámci své vesnice (a spadal pod správu místního národního výboru) tak, že svými pravomoci zapůsobil na místní národní výbor, který vzhledem ke své podřízenosti, učinil opatření nebo jiné úkony podle požadavků okresního národního výboru. Zákonem upravená organizace národních výborů se opět může zdát jako decentralizovaná, ale jak tomu již v minulosti bylo, byla decentralizace pouze zdánlivá a realita odpovídala centralistickému řízení, které bylo pro tento režim typické.

5.2. Hospodářská kriminalita v letech 1960–1967

Hospodářská kriminalita již v trestním zákoníku existovala. Vznikl v tomto období i nový trestní zákoník, který mimo jiné hospodářskou kriminalitu obohatil o trestné činy proti socialistickému vlastnictví. Jelikož ani v těchto letech nejsou k dispozici statistiky hospodářské kriminality, nelze toto období z hlediska vývoje hospodářské kriminality analyzovat.

6. Období v letech 1967–1989

6.1. Veřejná správa v letech 1967–1989

Změny, které proběhly v roce 1967 se týkaly především národních výborů. Byl přijat nový zákon o národních výborech, který již po třetí upravoval organizaci, funkce a pravomoci národních výborů. Konstrukce tohoto zákona, s několika novelami, pak fungovala více než dvacet let. Zákon nově definoval národní výbor jako orgán socialistické státní moci a správy v krajích, okresech a obcích. Nově byly také národní výbory označovány jako orgány se samosprávným charakterem, přičemž tímto výrokem docházelo k rozporu, neboť územní samospráva je ve své podstatě nestátní. Jak už tomu bylo v předešlých letech, i tato první úprava obsahovala znaky a prohlášení demokratického rázu, jako například předkládání otázek života obce k projednání občanům. Nezahrnovala však již další podrobnosti o tom, jakým způsobem má být postoj občanů zajišťován, ani zda se k úsudkům občanů musí nebo nemusí přihlížet (Mates a Matula, 1999, s. 36).

Na přelomu roku 1967 a 1968 panovalo v politické sféře značné napětí, které vyústilo ve výrazné personální změny ve struktuře orgánů KSČ. V těch se postupem času stále častěji objevovaly a prosazovaly demokratické tendence. Tento jev byl dříve velice nepravděpodobný, neboť politický systém, který v Československu fungoval, nepřipouštěl možnost, aby politika probíhala mimo orgány KSČ. Demokratické tendence také podpořil Akční program KSČ, který vyšel v dubnu 1968. Prohlášení, které Akční program KSČ obsahoval, naznačovalo obnovu samosprávné funkce národních výborů. Akční program se týkal také Národního shromáždění, vlády, i ministerstev. Národní shromáždění mělo prosazovat demokratické tendence (jako svobodu shromažďování nebo svobodu tisku) a zamezovat dosavadnímu formalismu. Vláda se měla podle programu stát opravdovým orgánem vládnutí, doposavad totiž činila pouze výkony rozhodnutí, které byly diktovány od KSČ (Čechák, 2004, s. 81, 82).

Díky zrušení tiskové cenzury mohl projevit svůj politický názor i lid z nestranné společnosti, začala se opět formovat strana sociálně demokratická. Moc v čele státu si ale stále držela komunistická strana, ačkoliv pocítovala, že společenským změnám přestává stačit. Také z toho důvodu se lidé uvnitř KSČ začali rozdělovat na dva tábory. Prvním táborem byly tzv. reformisté, kteří více naslouchali lidu a touze po reformách, jejich představou bylo vytvoření tzv. socialismu s lidskou tváří. Na druhé straně stáli stoupcí totalitní vlády, kteří se poddávali tlaku Moskvy. Politická situace v ČSSR nešla pozornosti zahraničí, zvláště Sovětskému svazu se politické dění nelíbilo a podrobilo Československou

socialistickou republiku značné kritice na srazu zemí Varšavské smlouvy. Západní země naopak politickou situaci v Československu vnímaly se značnými sympatiemi a označily ji za Pražské jaro. Situaci se Sovětský svaz snažil řešit pohrůzkami, byl však připraven v případě neúspěchu na vojenskou invazi, ke které opravdu v noci mezi 20. a 21. srpem 1968 nakonec došlo. Okupace státy Varšavské smlouvy se setkala ze stran veřejnosti se značným odporem, a i přes obsazení televizních i rozhlasových stanic Sovětským svazem, byl československý lid schopný najít cesty, jak zachovat informovanost obyvatel a zamezit sovětské cenzuře. Sovětský svaz svou invazi obhajoval prohlášením, že šlo o „bratrskou pomoc“, o kterou byl Sovětský svaz představiteli Československa požádán zvacím dopisem, ten, pokud vůbec existoval, nikdy nebyl zveřejněn. Ani členové komunistické strany s nájездem cizích vojsk nesouhlasili, tehdejší prezident republiky Ludvík Svoboda, s dalšími představiteli československého národa, odletěl do Moskvy na vyjednávání. Po jednání byl nakonec podepsán souhlas s dočasnou přítomností sovětských vojsk na území Československa a s opětným podřízením se vlivu sovětské komunistické straně. Naděje na Pražské jaro tak vzaly za své, přišlo období normalizace a obnova totalitního režimu (Ježek, Lukeš a Prokš, 1991, s. 7-12).

Jediné, co bylo z pokusu o demokratické reformy ze začátku roku 1968 po nešťastných srpnových událostech řešeno, byl vztah mezi Čechy a Slováky. V Československé socialistické republice nebyly, co se orgánů státní správy týče, dva rovnocenné a rovnoprávné národy. České orgány působily jako orgány centrální a celostátní, které byly nadřazeny národním orgánům Slovenska, byla tak oslabena funkce slovenských národních výborů. K vyřešení tohoto problému vznikl nový zákon, který připravoval republiku na vznik federace. K federativnímu uspořádání pak došlo v říjnu 1968 na základě ústavního zákona o československé federaci. Oficiální název republiky zněl: Československá socialistická federativní republika. Ústavní zákon československou federaci charakterizoval následovně: „Československá socialistická republika je federativní stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků. Obě republiky respektují navzájem svou suverenitu i suverenitu Československé socialistické republiky.“ (Zákon č. 143/1968 Sb.).

Jako nejvyšší orgán státní moci, a i jediný zákonodárný sbor celé Československé socialistické republiky, bylo ustanoveno Federální shromáždění, které se dělilo na Sněmovnu lidu a Sněmovnu národů. Také vznikla federální vláda, která byla prohlášena za nejvyšší výkonný orgán státní moci. Vzhledem k působnosti federace i republik na jednom území, bylo ústavním zákonem vymezeno, která oblast spadá pod působnost federace a které

záležitosti spadají do působnosti federace i republik, pro takové záležitosti byly tvořeny federální výbory, vždy s určitou specializací. Ostatní oblasti, které nebyly výčtem uvedeny v zákoně byly výhradně v působnosti republik České a Slovenské. Prezident republiky byl odpovědný Federálnímu shromáždění a jeho sídlo bylo v Praze i Bratislavě. Národní výbory fungovaly i za federálního uspořádání, byly podřízeny orgánům republik. Poprvé došlo ke zvýšení pravomoci nižších stupňů národních výborů (Lacina, 2005, s. 78).

Federativní uspořádání nevyhovovalo normalizační politice, která vyžadovala centralistické řízení, proto vznikly v roce 1970 další ústavní zákony, které posilovaly pravomoc centrálních federálních orgánů na úkor orgánů národních republik. Na začátku 70. let došlo k rozsáhlé politické čistce. Spolehlivost byla ověřována prověrkami, kdo touto prověrkou neprošel, nedostal zpět svůj členský průkaz KSČ. Politická čistka zasáhla mimo celou členskou základnu komunistů také novináře, vysokoškolské pedagogy, pracovníky ve vědeckých ústavech a další. Za politické postoje nebyli postiženi jen ti jedinci, kterých se to týkalo (těm pak většinou nezbyvalo nic jiného, než dělat fyzicky náročnou práci), ale i jejich děti, kterým klesala šance ke studiu na středních i vysokých školách (Ježek, Lukeš a Prokš, 1991, s. 16).

Na volebním systému se v průběhu let nic nezměnilo. Demokratické volby probíhaly ve stejném duchu, tzn. nedemokratickým způsobem, kdy byla pouze možnost volit jednotnou kandidátku Národní fronty, výsledky tak byly očekávané. Poslední volby do zastupitelských orgánů, které byly tímto způsobem realizovány, proběhly v roce 1986.

V Československé republice panovala čím dál větší nespokojenost s komunistickým režimem. Příčin nespokojenosti občanů byla spousta, mezi hlavní patřily: absence občanských a politických práv a svobod, nemožnost realizovat soukromé ekonomické aktivity a s tím související státní vlastnictví výrobních prostředků a centrálně plánované hospodářství. Nespokojenost rostla také díky ekonomické a hospodářské zaostalosti, která měla za důsledek nedostatek spotřebního zboží (Bureš, 2012, s. 14).

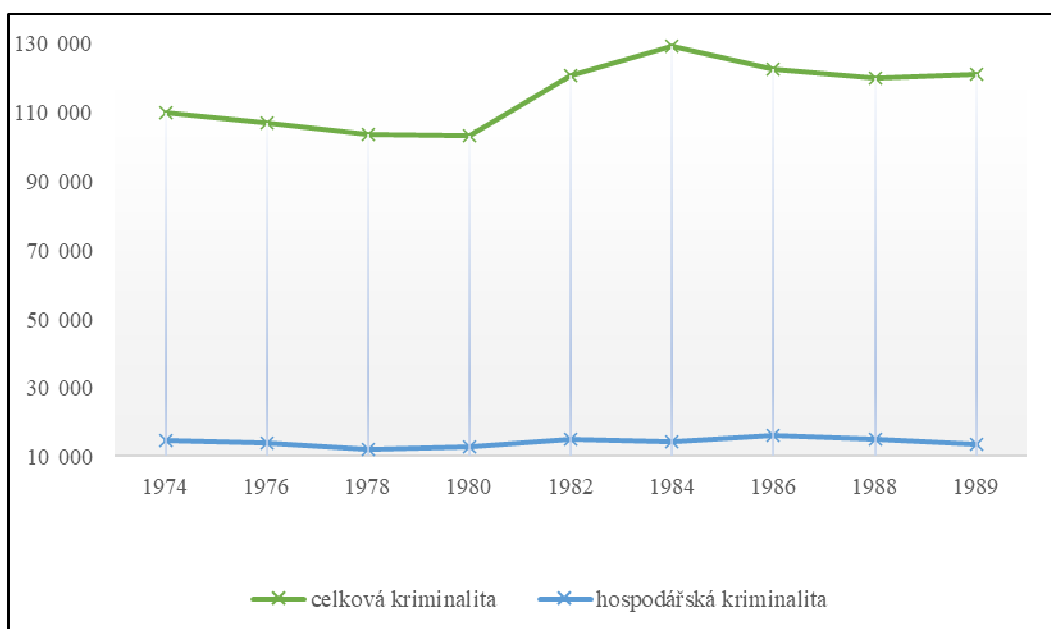
K významným změnám, začalo docházet v roce 1988. V rámci státní správy došlo ke snížení počtů členů vlád, jak federální, tak vlády České a vlády Slovenské republiky, docházelo ke slučování federálních ministerstev a bylo oslabováno centralistické řízení. Nově vzniklým ústavním zákonem byla stanovena spolupráce federálních orgánů s orgány republik, také byla stanovena tvorba podmínek pro podnikání a hospodářskou soutěž. Začalo tak docházet k alespoň mírným reformám, které se doposavad Československá republika obávala

realizovat. Tyto změny zapříčinila politická situace v Sovětském svazu, kde, s nástupem Gorbačovy reformní politiky k moci, docházelo k politickému uvolnění, které zeslabovalo panující centralismus. Příčinou k takovým krokům Sovětského svazu byl především ekonomický vývoj a tlak společnosti (Lacina, 2005, s. 82).

Československá republika se potýkala s nejednotnými postoji, v komunistických kruzích panovala nervozita, hlavně kvůli začínající liberalizaci režimů v sousedních zemích. Tomu se chtělo vedení KSČ vyhnout, na jaře 1989 posilovalo pravomoci policejním složkám při potlačování protestů, nejvíce obávaným obdobím pro demonstrace byl srpen v souvislosti s výročím událostí z roku 1968–1969. Po srpnovém období si představitelé komunistické strany oddechli, situace se však začala rapidně zhoršovat až s příchodem podzimu. Straničtí a státní příslušníci nebyli schopni reagovat na změny, které nastaly ve většině zemí východního bloku a poukazovali tak na svou neschopnost. Impulz ke změně musel přijít od nespokojené veřejnosti.

6.2. Hospodářská kriminalita v letech 1967–1989

Kriminalita je v grafech zaznamenána pouze za území České socialistické republiky, nikoliv za celou Československou socialistickou republiku, a to z důvodu lepšího porovnání dat s pozdějším obdobím, kdy došlo k rozdělení republiky na republiku Českou a Slovenskou. Data jsou čerpaná ze statistického záznamu Policie ČR.

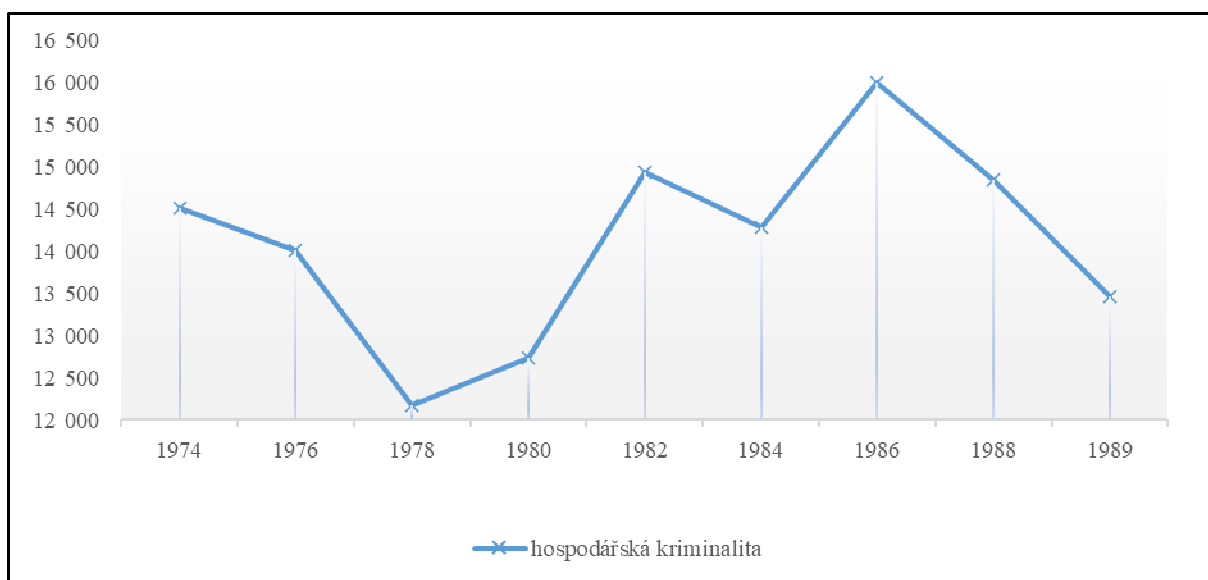
Obrázek 3: Hospodářská a celková kriminalita v ČSR v letech 1974–1989.⁵

⁵ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1974–1989).

V grafu na obrázku 3 je zaznamenán vývoj hospodářské a celkové kriminality na území České socialistické republiky v letech 1974–1989. Nejvyšší počet všech trestných činů byl v tomto období zaznamenán v roce 1984 jednalo se o 128 918 trestných činů, za tentýž rok bylo zjištěno 14 275 hospodářských trestných činů. Podíl hospodářské trestné činnosti na celkové kriminalitě činil 11 %. Průměrně se podíl pohyboval okolo 12 %, viz obrázek 4.

Rok	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě	13%	14%	13%	12%	12%	12%	12%	12%
Rok	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě	12%	12%	11%	13%	13%	13%	12%	11%

Obrázek 4: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1974–1989 v ČSR.⁶

Obrázek 5: Hospodářská kriminalita v ČSR za období 1974–1989.⁷

Graf na obrázku 5 zobrazuje hospodářskou kriminalitu, na tomtéž území a v tomtéž období. Největší podíl na hospodářské kriminalitě měl třetí oddíl zák. č. 140/1961 Sb. Trestní zákon, jednalo se o trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví. V roce 1986, kdy je zaznamenána nejvyšší hospodářská kriminalita (konkrétně 16 001 TČ), bylo zjištěno 5 477 trestných činů Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Tento konkrétní trestný čin tak činil 34 % celkové hospodářské kriminality.

⁶ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1974–1989).

⁷ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1974–1989).

7. Období v letech 1989–1993

7.1. Veřejná správa v letech 1989–1993

17. listopad 1989 spustil lavinu událostí. Téměř ihned po 17. listopadu, kdy vygradoval lidový odpor proti režimu, vznikla instituce, která sjednocovala většinu opozičních stran, které do té doby proti komunistickému režimu působily. Jednalo se o Občanské fórum, jehož hlavním cílem se stalo uspořádání opravdových demokratických voleb. Bylo přijato spousta ústavních zákonů, které měnily strukturu, organizaci a kompetence orgánů státní správy, vládních orgánů i orgánů republik. Zákonodárným orgánem byla Česká národní rada, vláda České republiky byla nejvyšším výkonným orgánem a nejvyšším orgánem moci soudní byl Nejvyšší soud České republiky. Také došlo k vyškrtnutí 4. článku z ústavy – o záruce monopolní moci KSČ, a v dalších člancích došlo k výrazným úpravám, které odpovídaly demokratickému principu. Poprvé od roku 1948 vznikla federální vláda bez většinové účasti KSČ. Vznikla i nová vláda jak v Česku, tak na Slovensku, také bez většinového obsazení členy KSČ, vláda měla za úkol připravit svobodné volby. Na úřad prezidenta republiky byl Federálním shromážděním, na konci roku 1989, jednomyslně zvolen Václav Havel – tehdejší neoficiální vůdce Občanského fóra (Bureš, 2012, s. 42).

V roce 1990 bylo z názvu republiky odstraněno označení *socialistická* a vznikla tak Česká a Slovenská federativní republika. Ve stejném roce začala reforma veřejné správy. Byly přijaty další ústavní zákony, které doplňovaly ústavu z roku 1960 a ústavní zákon o československé federaci. Po dlouhých 45 letech zmizel z uvedených zákonů pojem národní výbor, který nahradil termín Místní samospráva. Okresní národní výbory nahradily okresní úřady. Svou činnost ukončila také Národní fronta, která do svého zrušení fungovala spíše jako platforma pro jednání Občanského fóra a Veřejnosti proti násilí⁸. Pro vytvoření nového systému veřejné správy byly důležité tyto nově vzniklé zákony: zákon o obcích, zákon o volbách do zastupitelstev a zákon o okresních úřadech (Lacina, 2005, s. 86).

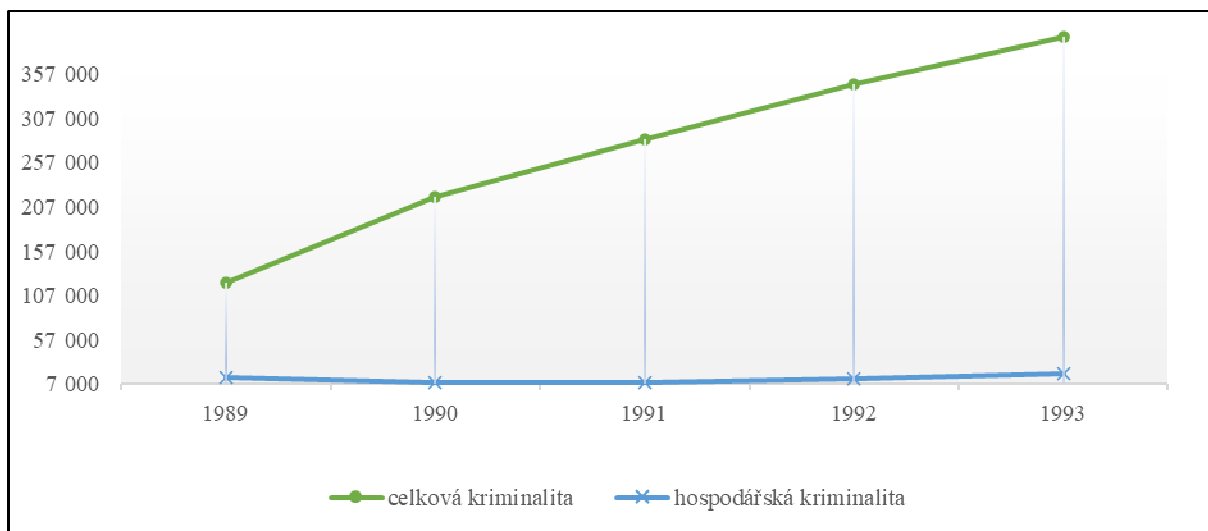
Většina opatření, která se od roku 1990 v oblasti veřejné správy učinila, vedla k oddělení výkonu státní správy a samosprávy, která nebyla do té doby národními výbory rozlišována. Existoval jednostupňový systém samosprávy, kde bylo jediným stupněm obecní zastupitelstvo. V rámci výkonu státní správy existoval trojstupňový systém, nejnižší stupeň představovaly obce (ty vykonávaly státní správu v přenesené působnosti), vyšším stupněm byly okresní úřady a nejvyšší stupeň představovaly centrální správní orgány. Obce měly podle

⁸ Veřejnost proti násilí je politické opoziční uskupení, které sehrálo na Slovensku podobnou roli jako Občanské fórum v Česku.

zákona o obcích své orgány – zastupitelstvo, starostu, obecní radu a obecní úřad (Čechák, 2004, s. 108-110).

Výkon státní správy ve většině záležitostí spadal pod působnost republik a územních správních orgánů, které byly řízeny republikami. Část veřejné správy byla stále v působnosti federace, jednalo se však o minimální rozsah. České a Slovenské federativní republiky bylo ústavním zákonem umožněno právo uzavírat mezinárodní smlouvy a spolupracovat se zahraničím. Působnost federací a republik byla tímto zákonem redukována ze tří úrovní (v působnosti federace, v působnosti federace a republik, v působnosti republik) na úrovně dvě. Zležitosti spadaly buď výlučně pod působnost federace (vymezení uvedeno výčtem v zákoně), nebo do výlučné působnosti republik (co nebylo uvedeno jako působnost federace, je v působnosti republik). Po volbách do vlád České a Slovenské republiky, přicházela stále častěji myšlenka na ukončení existence společné federace, její pravomoci byly stále zužovány a některé federální orgány rušeny, a to ústavním zákonem z října 1992. Postupné omezování moci federálních orgánů pomohlo ke klidnému rozdělení společného státu na dva státy oddělené, k oficiálnímu rozdělení došlo 1. 1. 1993 na Českou republiku a Slovenskou republiku (Čechák, 2004, s. 104-108).

7.2. Hospodářská kriminalita v letech 1989–1993

Obrázek 6: Hospodářská a celková kriminalita na území Česka v letech 1989–1993.⁹

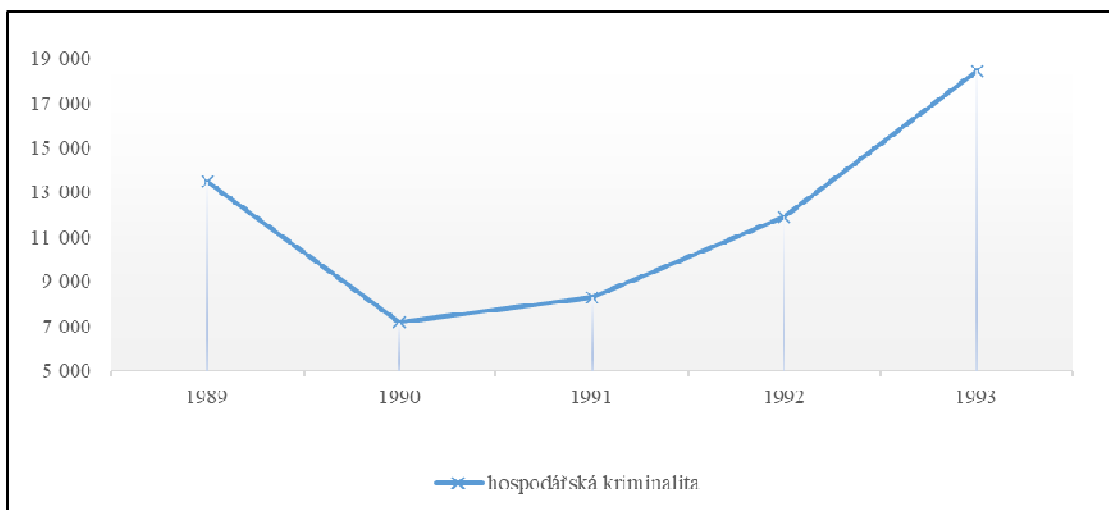
Jak je evidentní z grafu na obrázku 6, celková kriminalita po roce 1989 prudce stoupala. V roce 1993 bylo zjištěno 398 505 trestných činů, celková kriminalita se tak od roku 1989 více než ztrojnásobila. Hlavní příčinou růstu celkové kriminality jsou především změny v ekonomice, může s tím úzce souviset i otevření hranic. Největší podíl na celkové kriminalitě

⁹ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1989–1993).

měla majetková kriminalita (např. 86 % v roce 1992), která úzce souvisí s kriminalitou hospodářskou. Podíl hospodářské trestné činnosti v roce 1992 činil pouhá 3 %.

Rok	1989	1990	1991	1992	1993
Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě	11%	3%	4%	3%	5%

Obrázek 7: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1989–1993 na území Česka.¹⁰

Obrázek 8: Hospodářská kriminalita na území Česka v letech 1989–1993.¹¹

Oproti celkové kriminalitě zaznamenala kriminalita hospodářská po roce 1989 prudký pokles, jak je čitelné z grafu na obrázku 8. V roce 1990 dosahovala nejnižší hodnoty (7 165 zjištěných hospodářských TČ). Tento pokles zapříčinilo vyškrtnutí oddílu třetího z trestního zákona. Jednalo se trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví, které dříve pokrývaly značnou část hospodářské kriminality. Všechny činy proti majetku tak oficiálně spadaly do kriminality majetkové, která se za období tří let téměř zpětinásobila, v roce 1989 bylo zjištěno 59 681 majetkových trestných činů, v roce 1992 bylo těchto činů zjištěno 297 059.

Klesající trend hospodářské kriminality dlouho nevydržel, hned po roce 1990 hospodářská kriminalita stoupala, v roce 1993 už bylo zjištěno 18 431 trestných činů, to představuje zatím nejvyšší počet od počátku zkoumaného období. Tato skutečnost je způsobena především novými podnikatelskými možnostmi, transformací ekonomiky z centrálně plánované na ekonomiku tržní a vznikem skutkových podstat nových hospodářských trestných činů.

¹⁰ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1989–1993).

¹¹ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1989–1993).

8. Období v letech 1993–2003

8.1. Veřejná správa v letech 1993–2003

S rozpadem federace a vznikem samostatné České republiky došlo k sepsání nové Ústavy České republiky, jednalo se o ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky je ryze demokratická a nenese žádné pozůstatky z předešlé ústavy z roku 1960. Česká republika je zde charakterizovaná jako *svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana*. Jako nositele státní moci ústava stanovuje lid, který ji vykonává prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Dochází tedy k tradiční dělbě moci. Vykonavatelem moci zákonodárné je dvoukomorový Parlament, který se skládá z Poslanecké sněmovny (kde i přes vznik České republiky působí poslanci zvoleni ve volbách v roce 1992), a Senátu (první volby do Senátu proběhly až v roce 1996, do té doby funkci Senátu vykonávala Poslanecká sněmovna). Jako nejvyšší orgán moci výkonné je stanovena vláda, která je odpovědná Poslanecké sněmovně, soudní moc vykonávají nezávislé soudy (Zákon č. 1/1993 Sb.).

Ústřední orgány státní správy na sebe zánikem federace převzaly působnost a pravomoci federálních orgánů, pro agendu, která byla v působnosti státních orgánů federace, vznikly nové orgány státní správy České republiky. Ústava se věnovala také územní samosprávě, základním územním samosprávním celem byla stanovena obec, kterou spravuje zastupitelstvo. Obce měly dle zákona právo na výkon samosprávy, ale vykonávaly v rámci přenesené působnosti i státní správu. Nadále v České republice působily okresní úřady, které vykonávaly státní správu a byly charakterizovány jako *decentralizované orgány státní správy s všeobecnou působností*. Byly pod kontrolou vlády, která byla i jejich zřizovatelem, tato ustanovení pocházela ze zákona z roku 1990, nová ústava se o působnosti a výkonu okresních úřadů nezmiňovala.

V roce 1997 přišlo České republice vyjádření Evropské komise na žádost o vstup do Evropské unie. České republice bylo mimo jiné vytčeno pomalé postupování ve věcech reformy veřejné správy. Dle Evropské komise představoval problém také fakt, že občané nemají značnou důvěru ve státní správu, a to především kvůli úředníkům, kteří zůstali na svých pozicích od dob předešlého režimu. Stanoviska, která Evropská komise České republice nastínila, vedla k urychlení procesu reformy veřejné správy (Pomahač, Vidláková, 2002, s. 246).

Ještě v roce 1997 Česká republika zahájila proces reformy veřejné správy, který probíhal v řadě zemí Evropy. Hlavními body reformy bylo zvýšení transparentnosti, efektivnosti, správní etiky a decentralizace veřejné správy. Prvním terčem zmiňované reformy byla územní veřejná správa. Ústavním zákonem z roku 1997 vznikly kraje, jako vyšší územně samosprávné celky, jejich kompetence byly účinné od roku 2000. Vznikl tak dvojstupňový systém samosprávy (Čechák, 2004, s. 120-123; Pánková a Marek, 2003, s. 8).

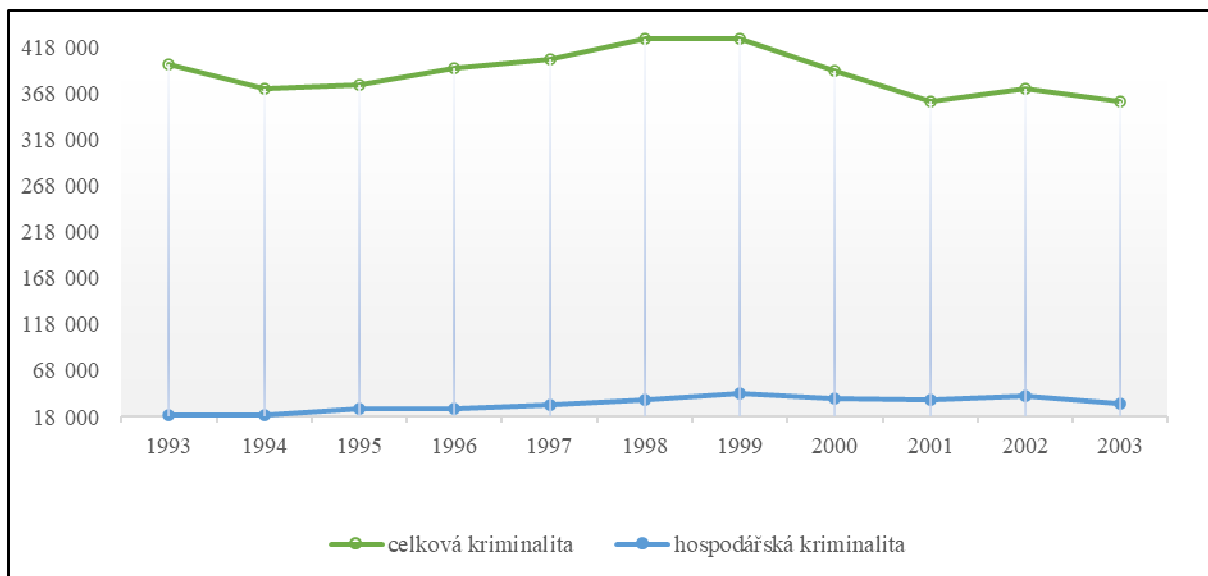
Problém s krajským zřízením představoval zákon o územním členění státu z roku 1960, který stanovil původní kraje, jak je o nich hovořeno v kapitole 5.1. Toto krajské uspořádání neodpovídalo krajům, které vznikly na základě ústavního zákona z roku 1997, existovalo tak dvojí krajské uspořádání. Původní zákon z roku 1960 nemohl být jednoduše zrušen, protože podle tehdejšího územního uspořádání nadále fungovaly některé orgány státní správy a soudy (*Veřejná správa*, 2005, s. 10).

Vznikem krajů (14), jako vyšších územních samosprávních celků, bylo nutné přistoupit i k úpravě činností okresních úřadů (především z dekoncentrační a decentralizační povahy reformy), které byly, jako orgány státní správy, nakonec v roce 2002 zrušeny a jejich kompetence přecházely na obce, z části na kraje. Státní správa, která byla vykonávána okresními úřady, by nebyla efektivní při realizaci ve všech obcích, vznikly proto v roce 2002 obce s pověřeným obecním úřadem (388 obcí) a obce s rozšířenou působností (205 obcí), každá z obcí vykonávala jiný rozsah státní správy (Čechák, 2004, s. 120-123; Pánková a Marek, 2003, s. 8).

Další důležitou částí reformy veřejné správy byla modernizace ústřední státní správy, ke které začalo docházet v roce 2002. V souvislosti s ústřední státní správou je používán spíše pojem modernizace, a to z toho důvodu, že modernizace je postupný a dlouhodobý proces. V případě modernizace tedy není zasahováno do podstaty systému (jako tomu je u reformy), ale dochází pouze ke změně jeho fungování. Hlavním cílem zmiňované modernizace bylo zajistit pro občany efektivní a kvalitní výkon veřejné správy a ústřední státní správu racionalizovat. Ke splnění těchto cílů bylo potřeba zlepšit vnitřní organizaci a strukturu ústřední státní správy a v rámci ústřední státní správy zlepšit správu informací. Tyto body zahrnoval projekt pro modernizaci ústřední správy v České republice Phare 2000, na kterém spolupracovala ČR se zahraničními institucemi a experty, kteří proškolili, pro tento účel vzniklé, pracovní skupiny. Na základě výsledků získaných díky projektu Phare 2000, mohla Česká republika přistupovat ke krokům, které k modernizaci povedou. Bylo stanoveno

5 směrů (racionalizace procesů v ÚSS, zlepšení řízení v ÚSS, zvýšení kvality ÚSS, implementace a zlepšování státní služby v ústředních správních úřadech, racionalizace financování ÚSS), kterými se má modernizace ubírat a v rámci těchto směrů vznikaly projekty (Veřejná správa, 2005, s. 10).

8.2. Hospodářská kriminalita v období 1993–2003

Obrázek 9: Hospodářská a celková kriminalita v ČR v letech 1993–2003.¹²

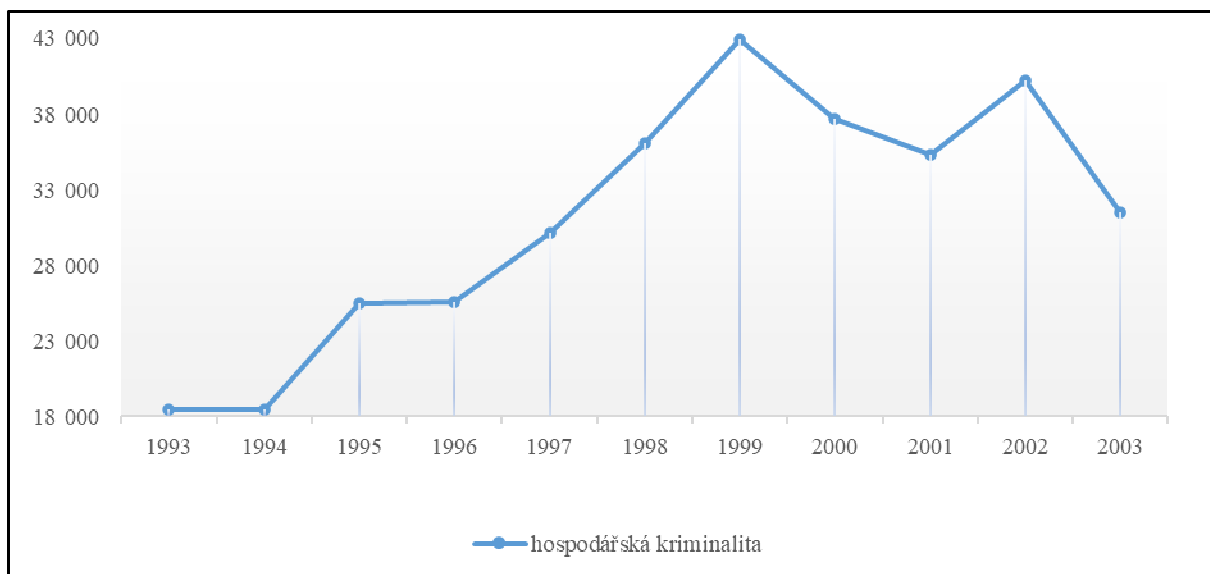
Své maximální hodnoty dosáhla celková kriminalita v roce 1999 (426 626 TČ), objasněných trestných činů bylo 193 354, objasňenost tedy činila 45,32 %. Nejnižší hodnoty, jak je patrné z grafu na obrázku 9, v rámci celkové kriminality, nesl rok 2003 (357 740 TČ), v tomto roce bylo objasněno 135 581, tedy pouze 38 % trestných činů. Největší podíl na celkové kriminalitě měla dlouhodobě majetková kriminalita, její podíl na celkové kriminalitě v roce 2003 činil 71 %, hospodářská kriminalita se podílela na celkové kriminalitě v tom samém roce z 9 %, viz tabulka na obrázku 10.

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě	5%	5%	7%	6%	7%	8%	10%	10%	10%	11%	9%

Obrázek 10: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1993–2003 v ČR.¹³

¹² Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1993; Statistické přehledy kriminality, 1994–2003).

¹³ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1993; Statistické přehledy kriminality, 1994–2003).

Obrázek 11: Hospodářská kriminalita v ČR v letech 1993–2003.¹⁴

Stejně jako celková kriminalita měla i kriminalita hospodářská své maximum v roce 1999 (42 907 TČ). Největší podíl na hospodářské kriminalitě měl v roce 1999 podvod, ten se podílel na hospodářské kriminalitě z 39 %. V rámci 90. let minulého století docházelo ke značným změnám v rámci ekonomiky a politické situace, které umožňovaly nové možnosti páčání hospodářské trestné činnosti. Zejména možnost podnikání vytvořila vhodnou půdu pro páčání hospodářské trestné činnosti. Velice často docházelo k páčání trestné činnosti „bílých límečku“, které bylo vysvětleno hned v první kapitole této práce. Proto došlo od roku 1993 k tak značnému růstu. V dalších letech lze jev na grafu označit jako kolísavý trend hospodářské kriminality, který pokračuje i v letech mimo rozsah této práce.

¹⁴ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1993; Statistické přehledy kriminality, 1994–2003).

9. Shrnutí jednotlivých období veřejné správy a hospodářské kriminality

V této kapitole jsou shrnuty základní charakteristické rysy jednotlivých období veřejné správy. Shrnutí charakteristických rysů slouží k následnému snadnějšímu vyhodnocení s hospodářskou kriminalitou. Hlavní indikátory použité pro shrnutí veřejné správy jsou následující: režim daného období, centralizace/ decentralizace a existence/ neexistence samosprávy.

9.1. Charakteristika období dle daných indikátorů

Ačkoliv nejsou v prvních dvou zkoumaných období k dispozici informace, které jsou nutné k vyhodnocení a dosažení cíle této práce (statistiky hospodářské kriminality), budou zde tato období stručně charakterizována také, neboť tvoří logický základ toho, jak stát fungoval v období následujícím.

9.1.1. První období (1948–1960)

V prvním zkoumaném období, tedy v letech 1948–1960, se tehdejší Československá republika poprvé setkává s komunistickým režimem, který zde nabírá postupem let na síle. Forma vlády je ústavou stanovena jako parlamentní demokracie, realita fungování odpovídá autokratickému způsobu vlády, a to konkrétně totalitnímu režimu, pod který právě komunismus spadá. Tento režim byl v Československu charakteristický uzavřením hranic a zákazem cest do zahraničí, volbami s jednotnou kandidátkou, ovládnutím a řízením ekonomiky, dále částečně oddělenou státní mocí, centralistickým řízením a neexistencí samosprávy.

9.1.2. Druhé období (1960–1967)

V roce 1960 byla ústavou přijata myšlenka socialismu, který je charakteristický společným vlastnictvím výrobních prostředků a mocí v rukou dělnické třídy. Období socialismu a nová ústava znamenala v Československu porušení tradiční dělby moci. V tomto období se změnilo územní členění státu a byl redukován počet okresů i krajů. Panoval zde v rámci národních výborů pojem demokratický centralismus, který znamenal svěření určitých odvětví do působnosti národních výborů (např. správa škol, výrobních podniků, kontrolní činnost hospodářských organizací apod.). Opět je období charakteristické centralistickým řízením a neexistencí samosprávy.

9.1.3. Třetí období (1976–1989)

Na začátku tohoto období došlo k politickému napětí, moc komunistů byla lehce potlačována demokratickými tendencemi, které byly čím dál znatelnější. Prosazovala

se svoboda tisku a začaly se formovat demokratické politické strany. K zásadní změně v rámci režimu ale nedošlo, naopak se po okupaci Sovětským vojskem upevnila a zpřísnila komunistická i socialistická ideologie a přišlo období normalizace. Československá socialistická republika dospěla k rozhodnutí o vytvoření federativního státu. Nejvyšším orgánem státní moci se tak stalo Federální shromáždění, mimo vlády České a Slovenské působila i vláda federální, moc se tak rozprostřela mezi více jednotek, což nevyhovovalo normalizační politice. Dalšími zákony tak byla potlačována moc orgánů republik, a naopak posilována moc federálních orgánů.

Ke konci tohoto období už panovala značná nespokojenost ze stran veřejnosti, Československá socialistická federativní republika se vyznačovala ekonomickou a hospodářskou zaostalostí, která vyústila například v nedostatek spotřebního zboží. Z těchto důvodů začalo docházet ke změnám: například oslabení centralistického řízení, spolupráce federálních orgánů a orgánů republik a tvorba podmínek pro podnikání. Toto období je ukončeno tzv. Sametovou revolucí, která na území Československé socialistické federativní republiky oficiálně ukončuje komunistický režim.

9.1.4. Čtvrté období (1989–1993)

Období charakteristické nejvýraznějšími změnami. Poprvé od roku 1948 proběhly demokratické volby, byla obnovena tradiční dělba moci a vznikala nová politická hnutí a politické stany, které nebyly pod kontrolou komunistů. Byla ukončena činnost národních výborů a vznikla Místní samospráva. Začala se rozlišovat státní správa a samospráva, samospráva byla vykonávána pouze na obecní úrovni. Státní správa byla vykonávána ve třech stupních: obce (v přenesené působnosti), okresní úřady a centrální správní orgány. Byly otevřeny hranice a vznikla možnost spolupráce a uzavírání smluv se zahraničím. Období je také charakteristické začínající privatizací¹⁵. Poprvé za uvedené období probíhala reálná decentralizace. V roce 1993 se rozpadla federace a vznikla samostatná Česká republika, jako demokratický právní stát.

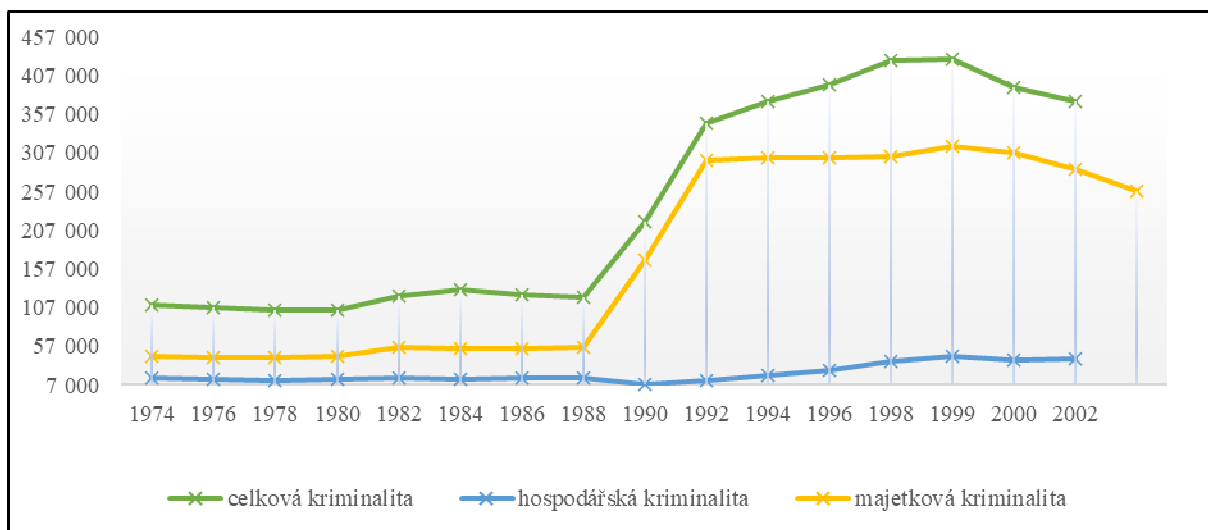
9.1.5. Páté období (1993–2003)

Období vyznačující se zásadní reformou veřejné správy, jak na ústřední úrovni, tak na úrovni územní. Reforma na územní úrovni zahrnovala především znovuoobnovení krajů, jako tomu bylo před rokem 1960 a ustanovení krajů jako vyšších územně samosprávních celků, byl tak stanoven dvojstupňový systém samosprávy. Došlo ke zrušení okresních úřadů

¹⁵ Privatizace je převod majetku z vlastnictví státu na soukromé osoby (Federální ministerstvo financí, 1991, str. 3).

a vzniku obcí s pověřeným obecním úřadem a obcí s rozšířenou působností, které vykonávaly větší rozsah státní správy než obyčejné obce. Ústřední státní správa prošla modernizací s hlavním cílem zajistit občanům kvalitní veřejnou správu. Období je charakteristické posílením samosprávy, decentralizací státní správy, novými možnostmi podnikání a transformací ekonomiky z centrálně plánované na tržní, s tím související i rozvoj ekonomiky.

9.2. Analýza hospodářské kriminality

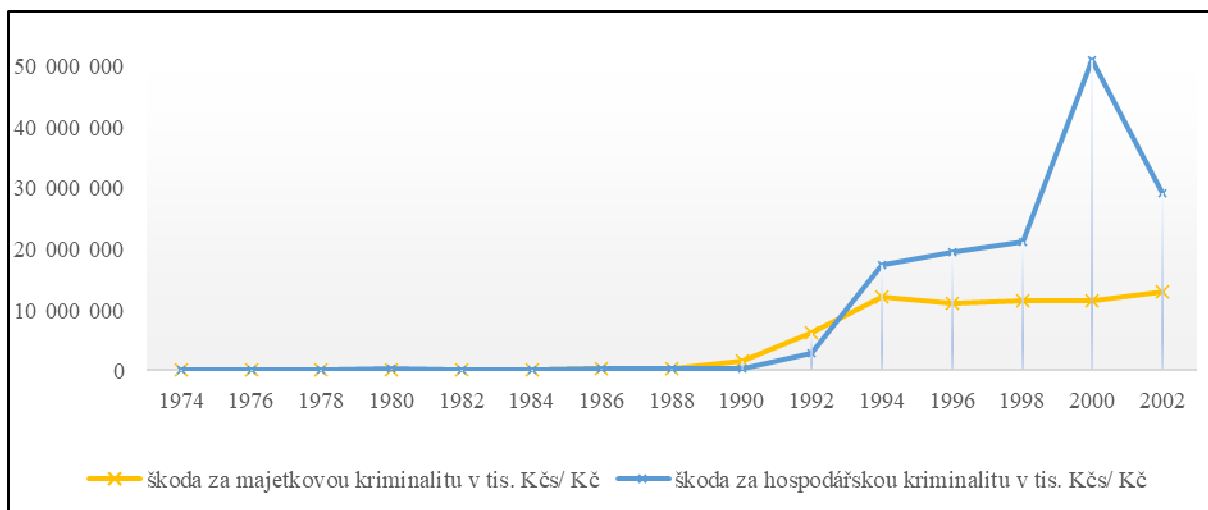

Obrázek 12: Vývoj celkové, hospodářské a majetkové kriminality.¹⁶

V grafu na obrázku 12 je vyobrazen vývoj celkové, hospodářské a majetkové kriminality. Majetková kriminalita je na grafu zobrazena, aby bylo zřetelné, co bylo příčinou takového nárůstu celkové kriminality, a protože s hospodářskou kriminalitou úzce souvisí. Majetková kriminalita se na celkové kriminalitě podílela průměrně z 58 %, nejvyšší podíl však činil až 86 % (v roce 1992). Hospodářská kriminalita měla podíl na celkové kriminalitě průměrně pouze 10 %.

Celková kriminalita po roce 1989 prudce stoupala, svého maxima dosáhla v roce 1999, kdy bylo zjištěno 426 626 trestných činů, škoda za všechny trestné činy v daném roce činila necelých 36 miliard korun. Na vrchol se však škoda za trestnou činnost vyšplhala až o rok později, kdy dosahovala téměř 63,5 miliard korun. Největší podíl na této částce má hospodářská kriminalita (viz obr. 13).

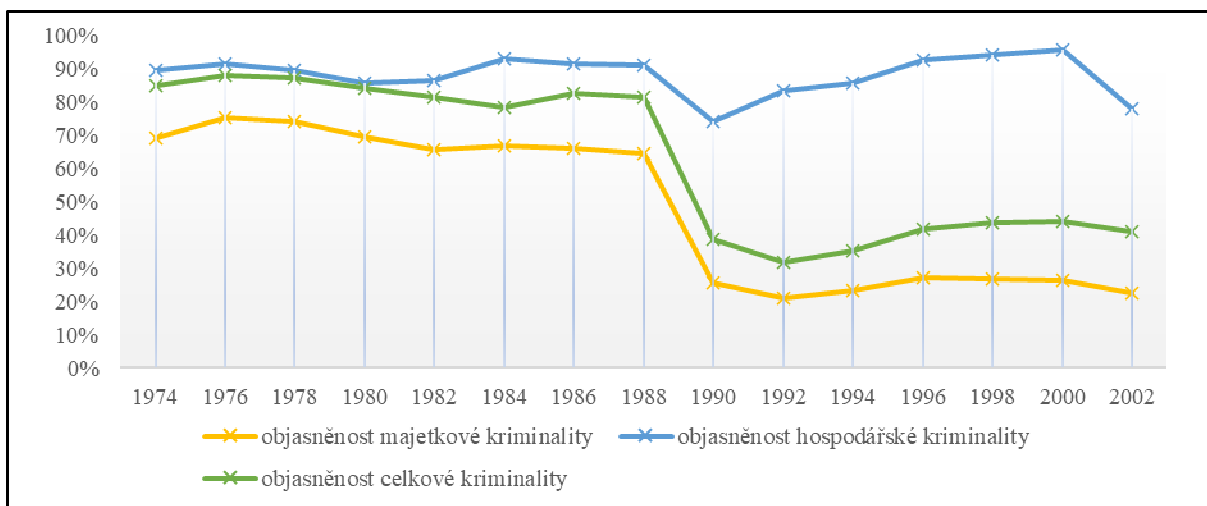
¹⁶ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1993; Statistické přehledy kriminality, 1994–2003).

Obrázek 13: Způsobené škody v tisících Kčs/ Kč.¹⁷

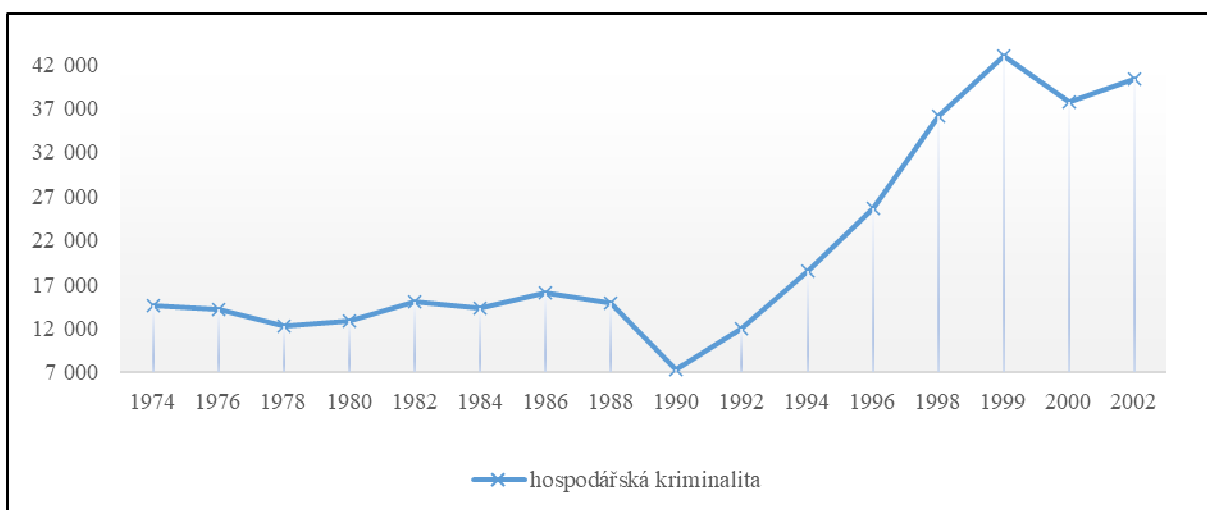
Ačkoliv byl podíl hospodářské kriminality o tolik menší než podíl majetkové kriminality, způsobené škody tomu neodpovídají. Po roce 1990 začala prudce stoupat výše škod za hospodářskou kriminalitu. Zatímco podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě činil průměrně 10 %, způsobené škody za hospodářskou kriminalitu pokrývaly průměrně 62 % celkových škod za veškerou trestnou činnost. Způsobené škody po roce 1990 v rámci hospodářské kriminality zapříčinil především trestný čin podvod. Počet TČ podvodů od roku 1994 tvořil průměrně 34 % celkové hospodářské kriminality. Škody za hospodářskou kriminalitu se vyšplhaly v roce 2000 na 50,81 miliard korun, v tom samém roce byly škody za majetkovou kriminalitu ve výši 11 miliard korun. Tato dvě odvětví průměrně pokryla 96 % způsobené škody za veškerou trestnou činnost. Jak je z grafu na obrázku 13 viditelné, před rokem 1990 byly způsobené škody za hospodářskou i majetkovou kriminalitu téměř zanedbatelné, pohybovaly se průměrně okolo 240 milionů korun ročně za majetkovou trestnou činnost a 170 milionů korun za hospodářskou trestnou činnost.

¹⁷ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1993; Statistické přehledy kriminality, 1994–2003).

Obrázek 14: Objasněnost celkové, hospodářské a majetkové kriminality.¹⁸

Objasněnost hospodářské kriminality je dlouhodobě na velice vysoké úrovni (průměrně okolo 88 %), je to ale spíše způsobené vysokou latentností, která je pro hospodářskou kriminalitu charakteristická, znamená to, že spousta hospodářských trestných činů není ve statistikách započítána, protože nikdy nebyla zjištěna. Celková objasněnost kriminality po roce 1988 prudce klesla. Zatímco v roce 1988 byla míra objasněnosti na úrovni 81 %, v roce 1991 klesla na pouhých 31 %. Podobný trend byl zaznamenán i u majetkové trestné činnosti, kde rapidně stoupl počet majetkových trestných činů a klesla míra objasněnosti, v roce 1991 byla na úrovni pouhých 23 %. Možným důvodem nízké objasněnosti byla neschopnost orgánů činných v trestním řízení přizpůsobit se takovému náhlému nárůstu trestných činů, který byl po Sametové revoluci evidován.

Obrázek 15: Vývoj hospodářské kriminality.¹⁹

¹⁸ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1993; Statistické přehledy kriminality, 1994–2003).

Zatím byl ve všech zkoumaných aspektech důležitým mezníkem začátek 90. let. Je tomu tak i u samotné hospodářské kriminality. Ačkoliv u většiny ostatních kriminalit znamená začátek 90. let prudký nárůst, u hospodářské kriminality to neplatí. V roce 1990 byla zaznamenána vůbec nejnižší hodnota za celé zkoumané období (7 165 zjištěných TČ). Jak už bylo v přechodných kapitolách uvedeno, hlavní příčinou je změna v trestním zákoně, kdy byl vypuštěn celý třetí oddíl, který zahrnoval trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví. Nejčastějším trestným činem od roku 1974 do roku 1989 bylo rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, který průměrně tvořil 16 % celé hospodářské kriminality za uvedené období. Před rokem 1989 lze jev z grafu na obrázku 15 popsat jako křivku kolísavého trendu, kdy hospodářská kriminalita nevykazovala žádné prudké nárůsty či poklesy, od roku 1974 do roku 1989 bylo zjištěno průměrně 14 tisíc trestných činů ročně.

Oproti tomu po roce 1990 hospodářská kriminalita pouze stoupala, až dosáhla svého absolutního maxima v roce 1999 (42 907 zjištěných TČ). Průměrně bylo od roku 1989–2003 zjištěno necelých 25,5 tisíc trestných činů ročně.

Závěrem této kapitoly lze říct, že největší podíl na změně všech uvedených druhů kriminality měl rok 1989. Jak bylo uvedeno v kapitolách o veřejné správě, rok 1989 byl výrazným mezníkem historie, který zde zrušil komunistický režim, s tím nastaly veškeré změny ve státním aparátu, v národním hospodářství, ekonomice i legislativě. Lze tedy těžko odhadnout, který z aspektů hospodářskou kriminalitu ovlivnil nejzásadněji.

9.3. Analýza dalších faktorů ovlivňující hospodářskou kriminalitu

Tato kapitola se věnuje především faktorům, které zde přicházeli v úvahu po roce 1989, a to především z toho důvodu, že po tomto roce vykazovala hospodářská kriminalita nejvýraznějších výkyvů, od prudkého poklesu v roce 1990 až k dosažení svého maxima na konci 90. let minulého století. Je tedy na místě si tento jev zkusit vysvětlit.

Pokles hospodářské kriminality v roce 1990 byl v předešlých kapitolách několikrát vysvětlen, lze tedy jednoznačně říct, že tento pokles zapříčinil pád socialismu a s tím související odstranění trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví, které měly na hospodářské kriminalitě nejzásadnější podíl.

Prvním faktorem, kterým lze vysvětlit nárůst po roce 1990 je vznik nových forem hospodářské trestné činnosti. Tyto formy vznikají pod nátlakem technického pokroku,

¹⁹ Vlastní zpracování (Statistický výkaz trestných činů, 1993; Statistické přehledy kriminality, 1994–2003).

se kterým souvisí také rozšiřování podnikatelských možností a stále častější využívání bezhotovostního platebního styku. Z uvedených důvodů se stávají obchodní operace a celková hospodářská činnost stále více propletenou a nepřehlednou, to má za následek státní intervence ve formě omezení a zákazů. Čím více zákazů a omezení však stát ukládá, tím více se porušují a tím se zvyšuje výskyt hospodářské kriminality (Kuchta, Válková, 2005, s. 355).

Dalším faktorem je ekonomická transformace, se kterou mimo jiné souvisí privatizace. Kvůli privatizaci byl rozšířen počet skutkových podstat hospodářských trestných činů, které souvisejí s veřejnou soutěží a veřejnou dražbou. S velkou privatizací pak souvisela účast státních pracovníků v investičních fondech, kteří mohli využívat vnitřních informací pro svůj vlastní prospěch, které byly zbytku veřejnosti nedostupné. Tím se zvyšovalo naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužívání informací v obchodním styku. V souvislosti s transformací ekonomiky začalo docházet zejména k úvěrovým podvodům (při snaze získávat nekryté finanční prostředky od bank) a ve značném rozsahu také ke korupci. Velký podíl na hospodářské trestné činnosti mělo tunelování, které zahrnuje právě finanční podvod, při kterém společnost odčerpává finanční prostředky jedné společnosti za účelem obohacování vlastního managementu (Kuchta, Vidláková, 2005, s. 356).

Mimo ekonomickou transformaci působí na vývoj hospodářské kriminality i další ekonomický faktor, kterým je současný stav hospodářského cyklu. Tedy zda se společnost nachází v konjunktúře, či spíše v represi. V době represe může na hospodářskou kriminalitu neblaze působit fakt, že se podnikatelé krachujících podniků snaží udržet „nad vodou“ pomocí páchání kriminality, může se jednat například o podvody, falšování účetnictví (tím získaná úleva na daňových odvodech) a další (Kuchta, Vidláková, 2005, s. 360).

Na hospodářskou kriminalitu v 90. letech také neblaze působil fakt, že nebyl vytvořen dostačující legislativní systém, který souvisel s nedostatkem kontrolních orgánů i v rámci institucí, které disponovaly veřejným majetkem. Hospodářskou kriminalitu negativně ovlivňovaly také osoby z totalitního režimu, které se adaptovaly na nové změny a byly znovu obsazovány do důležitých funkcí, kde využívaly své kontakty z předešlého režimu k získání vlivu a majetkových hodnot (Kuchta, Vidláková, 2005, s. 362).

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat, zda dochází ke změnám v hospodářské kriminalitě v různých obdobích vývoje veřejné správy, a případně zda na tyto změny měl vývoj veřejné správy vliv. K dosažení cíle byla použita metoda komparace hospodářské kriminality v jednotlivých obdobích. Byl zvolen časový rámec pro zpracování, a to od roku 1948 do roku 2003.

Na začátku práce byla shrnuta zásadní teoretická fakta o hospodářské kriminalitě a veřejné správě. Následně byla jednotlivá období veřejné správy podrobněji analyzována, do analýzy jednotlivých období byla zahrnuta i, pro dané období, aktuální politická situace na území státu, která s veřejnou správou úzce souvisí a tvoří podklad a ideu pro fungování veřejné správy. K jednotlivým obdobím byla připojena i zpracovaná policejní statistika hospodářské kriminality. V rámci zkoumaného období však došlo k neočekávanému zádrhelu, který značně ztížil předem připravený plán pro zpracování, a to, že policejní statistiky, které by obsahovaly hospodářskou kriminalitu, byly jednotně zpracovávány až od roku 1974. Tento problém se neukázal jako stěžejní a v práci je tak časový úsek pro porovnávání hospodářské kriminality zkrácen. Vývoj veřejné správy byl analyzován v původním časovém rozmezí, a to z toho důvodu, že vývoj událostí od r. 1948 (nástup komunismu, přijetí socialismu apod.), zásadně ovlivnil fungování celého tehdy Československého státu a nadále po rozpadu i Českou republiku.

Zpracování hospodářské kriminality provází zásadní problémy, které je před samotným vyhodnocením vhodné zmínit. V první řadě se jedná o latentnost (skrytost), která byla v práci několikrát zmíněna. Hospodářská kriminalita je latentností charakteristická, znamená to, že spousta hospodářských trestných činů nebyla poškozenými oznámena, případně nebyla nikdy odhalena. Tento fakt pak zásadně snižuje spolehlivost uvedených statistik, neboť ty obsahují pouze zjištěné trestné činy, o skutečném rozsahu hospodářské kriminality lze pak pouze polemizovat.

Dalším problémem pro vyhodnocování statistik mohou být dlouhotrvající kauzy. Tyto kauzy jsou spíše problémem doby 90. let. Není ojedinělé, že se případy hospodářské kriminality objasňují a řeší několik let, i desetiletí. Je tedy možné že tyto kauzy se ve statistikách objeví později a je tím statistika lehce zkreslena.

Nyní lze přejít k samotnému vyhodnocení cíle práce. Cíl byl vyhodnocen na základě komparativní analýzy v rámci stanovených období. Rok 1989 je důležitým mezníkem jak pro

Českou a Slovenskou republiku, tak i pro hospodářskou kriminalitu. Změny v hospodářské kriminalitě se projeví hned následující rok (1990), kdy kriminalita dosáhla svého absolutního minima v rámci úseku využitého pro komparaci. To bylo způsobeno změnou v trestním zákoně, kdy byly vypuštěny trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví. V následujících letech hospodářskou kriminalitu doprovázel prudký stoupající trend, kdy v průběhu 9 let hospodářská kriminalita dosáhla svého maxima a počet trestných činů se zešestinásobil. V dalších letech už nebyl znatelný žádný výrazný výkyv a hospodářská kriminalita se stabilizovala. Toto období je velice důležité i pro veřejnou správu a celkovou situaci státu. Dochází zde ke značným změnám v rámci politické situace, územního uspořádání, dochází k reformám veřejné správy, lze tedy říct, že k ovlivnění hospodářské kriminality těmito aspekty jednoznačně došlo. Nebylo tomu však pouze z těchto důvodů, zásadní podíl na zvyšování hospodářské kriminality měla transformace ekonomiky z centrálně plánované na ekonomiku tržní. S tím stoupaly podnikatelské možnosti, a možnosti páchání nové hospodářské trestné činnosti. Toto tvrzení podporuje policejní statistika, která od roku 1994 eviduje jako nejčastější trestný čin v rámci hospodářské kriminality podvod, kam spadá i tzv. tunelování, které se stalo v 90. letech oblíbenou nekalou praktikou. Podvod v policejních statistikách od roku 1994 průměrně tvořil 34 % celé hospodářské kriminality.

Co se týče období od roku 1974 do roku 1989, vykazovala hospodářská kriminalita stabilní hodnoty, které nedosahovaly výrazných výkyvů. Celé období probíhalo v duchu normalizace, nebyl zde prostor na výrazné změny, co se veřejné správy nebo politického režimu týče. Fungovala zde centrálně plánovaná ekonomika, která byla značně zaostalá.

Na základě výsledků, které byly získány komparativní analýzou lze konstatovat, že hospodářská kriminalita se mění v závislosti na aktuální politické a ekonomické situaci a došlo tedy ke kladnému vyhodnocení zadaného cíle a doplnění o další faktory, které hospodářskou kriminalitu ovlivňují. Z výše uvedených statistik lze také dojít k závěru, že hospodářská kriminalita, která sice nemá zásadní podíl na celkové kriminalitě, tvoří vážný problém, a to zejména výší škod, které byly v grafech popsány.

POUŽITÁ LITERATURA

- Bureš, J. (2012). *Česká demokracie po roce 1989 institucionální základy českého politického systému*. Grada.
- Čechák, V. (2004). *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945-2004)*. Eupress.
- Federální ministerstvo financí. (1991). *Informační příručka kupónová privatizace*. SEVT.
- Fryšták, M. (2007). *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Key Publishing.
- Hranice krajů v r. 1960. (2002). In *Kraj Vysočina*. webmaster. <https://www.kr-vysocina.cz/hranice-kraju-v-r-1960/g-23610/prehravac=1&p1=1255&p2=1>
- Ježek, V., Lukeš, K., & Prokš, P. (1991). *Čas normalizace, Československo v letech 1968-1989*. Fortuna.
- Káňa, P. (2004). *Základy veřejné správy*. Montanex.
- Konrád, Z. (1996). *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Armex.
- Kosicyn, A. P. (1979). *Socialismus a stát*. Horizont.
- Koudelka, Z. (2007). *Samospráva*. Linde.
- Kuchta, J., & Válková, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. CH Beck.
- Lacina, K. (2005). *Vývoj veřejné správy českého státu*. Evropský polytechnický institut.
- Mates, P., & Matula, M. (1999). *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. Vysoká škola ekonomická, Fakulta národohospodářská.
- Nunvářová, S. (2006). *Veřejná politika a územní správa a samospráva*. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.
- Pánková, M., & Marek, J. (2003). *Reforma veřejné správy v České republice*. Ministerstvo vnitra České republiky.
- Pomahač, R., & Vidláková, O. (2002). *Veřejná správa*. C.H. Beck.
- Remeš, V., Bouška, L., & Ústřední výbor. (1987). *Národní fronta Československé socialistické republiky*. Mladá fronta.

- Statistické přehledy kriminality*. (2021). Policie České republiky. Retrieved March 24, 2021, from <https://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>
- Sutherland, E. (1940). White-collar Criminality. *American Sociological Review*, 5(1), 12.
- Šik, O. (1990). *Socialismus dnes?* Academia.
- Trestní zákon*. (1950). Sbírka zákonů.
- Trestní zákon*. (1961). Sbírka zákonů.
- Trestní zákoník*. (2009). Sbírka zákonů.
- Ústava*. (1948). Sbírka zákonů.
- Ústava České republiky*. (1993). Sbírka zákonů.
- Ústava Československé socialistické republiky*. (1960). Sbírka zákonů.
- Ústavní zákon o československé federaci*. (1968). Sbírka zákonů.
- Veřejná správa v České republice*. (2005). Ministerstvo vnitra ČR, Úsek pro reformu veřejné správy.
- Volek, P. (2005). *Veřejná správa*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Výčet hospodářských trestných činů dle zákona 86/1950 Sb., Trestní zákon

Příloha B – Výčet hospodářských trestných činů dle zákona 140/1962 Sb., Trestní zákon

Příloha C – Výčet hospodářských trestných činů dle zákona 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Příloha D – Trestné činy spadající dle klasifikace TSK pod hospodářské trestné činy

PŘÍLOHA A

Hospodářské trestné činy dle zákona 86/1950 Sb, trestní zákon		
Název oddílu	Konkrétní trestný čin	86/1950 Sb., TZ
Trestné činy proti hospodářské soustavě	Pletichy proti zestátnění	§ 130
	Tvoření soukromých monopolů	§ 131
	Zneužití lidového družstva	§ 132
	Zneužití vlastnického práva	§ 133
Trestné činy proti jednotnému hospodářskému plánu	Trestné činy proti jednotnému hospodářskému plánu	§ 134
	Poškození provozu	§ 135
	Nesplnění závazku	§ 136
	Pletichy při veřejných dodávkách a pracích	§ 137
	Ohrožení plánování a kontroly plnění plánu	§ 138
Trestné činy proti měně	Padělání a pozměňování platidel	§ 139
	Zlehčení mincí a udávání zlehčených mincí	§ 141
	Výroba a držení padělatelského náčiní	§ 142
	Ohrožení oběhu tuzemských platidel	§ 143
	Ohrožení devizového hospodářství	§ 145
Trestné činy daňové a porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	Zkrácení a ohrožení daně	§ 148
	Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	§ 151

Vlastní zpracování (Zákon č. 86/1950 Sb.).

PŘÍLOHA B

Hospodářské trestné činy dle zákona 140/1961 Sb, trestní zákon		
Název oddílu	Konkrétní trestný čin	140/1961 Sb., TZ
Trestné činy proti hospodářské soustavě	Odnětí věci hospodářskému určení	§ 116
	Spekulace	§ 117
	Neoprávněné podnikání	§ 118
	Neplnění úkolů při provozu soukromého hospodářství	§ 119
	Zneužívání socialistického podnikání	§ 120
	Poškození spotřebitele	§ 121
	Ohrožení hospodářského tajemství	§ 122
	Neoprávněné nakládání s vynálezem	§ 123
	Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	§ 124
Trestné činy proti hospodářské kázi	Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění	§ 125
	Porušení povinnosti v insolvenčním řízení	§ 126
	Porušování závazných pravidel hospodářského styku	§ 127
	Zneužívání informací v obchodním styku	§ 128
Trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví	vlastnictví	§ 132
	Neoprávněné užívání věci z majetku v socialistickém vlastnictví	§ 133
	Podílíctví ke škodě na majetku v socialistickém vlastnictví	§ 134
	Zatajení věci z majetku v socialistickém vlastnictví	§ 135
	Poškození majetku v socialistickém vlastnictví	§ 136
	Pletichy proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění	§ 138
Trestné činy proti měně a trestné činy daňové	Padělání a pozměňování peněz	§ 140
	Udávání padělaných a pozměněných peněz	§ 141
	Výroba a držení padělatelského náčiní	§ 142
	Ohrožování oběhu tuzemských peněz	§ 144
	Padělání a pozměňování známek	§ 145
	Ohrožení devizového hospodářství	§ 146
	Zkrácení daně	§ 148
Trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a autorskému právu	Nekalá soutěž	§ 149
	Porušování práv k vynálezu	§ 150
	Porušování práv k ochranné známce, průmyslovému vzoru a chráněnému označení původu	
	Porušování autorského práva	§ 152

Vlastní zpracování (Zákon č. 140/1962 Sb.).

PŘÍLOHA C

Hospodářské trestné činy dle zákona 40/2009 Sb, trestní zákon		
Název dílu	Konkrétní trestný čin	40/2009 Sb., TZ
1. Trestné činy proti měně a platebním prostředkům	Padělání a pozměnění peněz	§ 233
	Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku	§ 234
	Udávání padělaných a pozměněných peněz	§ 235
	Výroba a držení padělatelského náčiní	§ 236
	Neoprávněná výroba peněz	§ 237
	Ohrožování oběhu tuzemských peněz	§ 239
2. Trestné činy daňové, poplatkové a devizové	Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	§ 240
	Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby	§ 241
	Nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení	§ 243
	předmětech k označení zboží	§ 244
	Padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazující splnění poplatkové povinnosti	§ 245
	Padělání a pozměnění známek	§ 246
	Ohrožení devizového hospodářství	§ 247
	3. Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou	Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže
Neoprávněné vydání cenného papíru		§ 249
Manipulace s kurzem investičních nástrojů		§ 250
Neoprávněné podnikání		§ 251
Neoprávněné provozování hazardní hry		§ 252
Poškozování spotřebitele		§ 253
Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění		§ 254
Zneužití informace v obchodním styku		§ 255
Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě		§ 256
Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži		§ 257
Pletichy při veřejné dražbě		§ 258
Vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy		§ 259
Poškození finančních zájmů Evropské unie		§ 260
Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou		§ 261
Porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologii dvojího užití		§ 262
Porušení povinnosti při vývozu zboží a technologii dvojího užití		§ 263
Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologii dvojího užití		§ 264

Hospodářské trestné činy dle zákona 40/2009 Sb, trestní zákon		
Název dílu	Konkrétní trestný čin	40/2009 Sb., TZ
3. Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou	Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence	§ 265
	Porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem	§ 266
4. Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu	Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem.	§ 267
	Porušení práv k ochranné známce a jiným označením	§ 268
	Porušení chráněných průmyslových práv	§ 269
	Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv databázi	§ 270
	Padělání a napodobení díla výtvarného umění	§ 271

Vlastní zpracování (Zákon č. 40/2009 Sb.).

PŘÍLOHA D

Trestné činy klasifikované podle TSK jako hospodářské trestné činy	
TSK	Konkrétní trestné činy
801	porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248)
803	neoprávněné podnikání (§ 251)
806	poškození spotřebitele (§ 253)
807	porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou, pašování (§ 261)
808	zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254)
810	porušení povinnosti v insolvenčním řízení (§ 225)
811	porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220, 221)
812	krádež (§ 205)
813	neoprávněné užívání cizí věci mimo motorového vozidla (§ 207)
814	poškození cizí věci (§ 228)
815	podvody v sociálním zabezpečení a nemocenském pojištění (§ 209)
816	padělání a pozměnění peněz (§ 233)
817	padělání a pozměnění známek a kolků (§ 245, 246)
819	zkrácení daně (§ 240)
820	zneužívání pravomoci úřední osoby (§ 329)
821	úplatkářství - přijetí úplatku (§ 331)
822	poškození věřitele (§ 222)
823	padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348)
824	nedovolená výroba a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka (§ 349)
825	ohrožování zdraví závadnými potravinami (§ 156, 157)
826	vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy (§ 259, 260)
827	neoprávněné užívání motorového vozidla (§ 207)
828	porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182)
829	zpronevěra (§ 206)
830	podvod (§ 209)
831	pletichy při veřejné soutěži a dražbě (§ 256, 257, 258)
832	porušení předpisů o kontrole zboží a technologií dvojího užití (§ 262, 263, 264)
833	zneužívání informací, postavení v obchodním styku (§ 255, 255a)
834	neoprávněné provozování hazardní hry (§ 252)
835	porušení předpisů o nálepkách k označení zboží (§ 244)
836	neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180)
837	ostatní tr. činy proti měně (§ 235, 236, 237, 239)
838	neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234)
839	porušení předpisů zahraničního obchodu s vojenským materiálem (§ 265, 266, 267)
840	krádeže železničních zásilek (§ 205, 206, 209)
841	krádeže poštovních zásilek (§ 205, 206, 209)
842	krádeže silničních zásilek (§ 205, 206, 209)
843	krádeže leteckých zásilek (§ 205, 206, 209)
844	krádeže lodních zásilek (§ 205, 206, 209)
845	maření úkolu úřední osoby z nedbalosti (§ 330)
846	úplatkářství - podplácení (§ 332)
847	úplatkářství - nepřímé úplatkářství (§ 333)
848	zvýhodnění věřitele (§ 223)
849	pletichy v insolvenčním řízení (§ 226)
850	ohrožení životního prostředí - úmyslné (§ 293, 294a, 295, 297, 298, 298a, 299, 301)
851	ohrožení životního prostředí - nedbalostní (§ 294, 294a, 295, 297, 298, 298a, 300, 301)
852	způsobení úpadku (§ 224)
853	neoprávněné vydání cenného papíru (§ 249)

Trestné činy klasifikované podle TSK jako hospodářské trestné činy	
TSK	Konkrétní trestné činy
854	manipulace s kurzem investičních nástrojů (§ 250)
855	nedovolená výroba a držení radioaktivního materiálu (§ 281, 282)
861	porušení práv k ochranné známce a jiným označením (§ 268)
862	porušení chráněných průmyslových práv (§ 269)
863	porušení autorského práva, práv k databázím (§ 270, 271)
864	legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216, 217)
865	poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§ 230 - 232)
866	provozování nepoctivých her a sázek (§ 213)
870	havárie a provozní poruchy - nedbalostní (§ 273, 274, 277, 294, 294a, 295, 298, 301, 360)
871	havárie a provozní poruchy - úmyslné (§ 228, 272, 274, 276, 278, 293, 294a, 295, 298, 298a, 299, 301, 360)
880	pojistný podvod (§ 210)
881	úvěrový podvod (§ 211)
882	dotační podvod (§ 212)
885	nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243)
886	neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241)
890	ostatní hospodářské TČ (§ 181, 183, 218, 227, 229, 247, 280, 305 - 307, 337)

Vlastní zpracování (Statistické přehledy kriminality, 2021).